

335325

PROGRAM ŽIVLJENJA IN DELA OSNOVNE ŠOLE

1. Obrazložitev programa
2. Smernice za delo osnovne šole
3. Predmetnik
4. Razprava o programu

(GRADIVO ZA RAZPRAVO)

STROKOVNI SVET SR SLOVENIJE
ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE
ZAVOD SR SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

Ljubljana, maj 1981

332732

332732

24-08-1981

0 VIII 12- 2⁹⁵

a

Datum: 20.5.1981

O B R A Z L O Ž I T E V
PROGRAMA ŽIVLJENJA IN DELA OSNOVNE ŠOLE

TEMELJNA IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE PROGRAMA ŽIVLJENJA IN DELA
OSNOVNE ŠOLE

Temeljna družbenopolitična načela in izhodišča za nadaljnjo socialistično samoupravno preobrazbo osnovne šole so opredeljena v dokumentih X. in XI. kongresa ZKJ, VII. in VIII. kongresa ZKS o vzgoji in izobraževanju; v smernicah, stališčih in sklepih Predsedstva RK SZDL o nadaljnji socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja in v stališčih in sklepih Strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije.

Ta družbenopolitična načela in izhodišča so opredeljena v Zakonu o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja /Uradni list SRS, št. 1-2/80/ in Zakonu o osnovni šoli /Uradni list SRS, št. 5-281/80/.

Nadaljnja socialistična samoupravna preobrazba osnovne šole temelji na dosedanjem razvoju ter dosežkih vzgojnoizobraževalne dejavnosti v osnovni šoli, ki odraža celoten napredek in razvoj družbene skupnosti.

Družbenopolitični in strokovni dokumenti ter določila novih zakonov in izvršilnih predpisov opredeljujejo osnovno šolo kot samoupravno organizirano splošnoizobraževalno osemletno osnovno šolo, ki daje vsem otrokom osnovno vzgojo in izobrazbo in je povezana s predšolsko vzgojo ter srednjim izobraževanjem.

Osnovna šola se na samoupravnih temeljih vsebinsko in organizacijsko dograjuje kot celodnevna vzgojnoizobraževalna organizacija, ki je neposredno povezana s svojim družbenim okoljem. Obseg in vsebino svojega dela razširja tako, da uresničuje svojo vzgojnoizobraževalno in drugo dejavnost kot družbeno, kulturno in telesnokulturno sre-

dišče v krajevni skupnosti. S svojim delovanjem se vključuje v prizadevanja delavcev, delovnih ljudi in občanov za socialni in kulturni razvoj svojega okolja.

Pri tem se dopolnjuje zlasti v pogledu marksistične idejnosti in zasnovanosti vseh sestavin vzgojnoizobraževalnega dela, razširjanja družbenoekonomskega znanja, krepitve politehničnega izobraževanja, tehnične in delovne vzgoje ter drugih vzgojnih področij, uvažanja proizvodnega in drugega družbeno potrebnega dela ter dejavnosti, ki povezujejo pouk s prakso. Poveča se vloga dodatnega ter fakultativnega pouka in interesnih dejavnosti za odkrivanje in razvijanje interesov učencev ter za spodbujanje njihove ustvarjalnosti. Poklicno usmerjanje se uveljavlja kot sistematična in trajna naloga celotnega življenja in dela šole.

Novi zakon o osnovni šoli prinaša dva nivoja programiranja:

- obvezni ali zagotovljeni program in
- razširjeni ali dogovorjeni program.

V tem okviru osnovna šola:

- zagotavlja izvedbo obsega predmetnika in učnega načrta, ki je z Zakonom o osnovni šoli opredeljen kot zagotovljeni program in se uresničuje v enotnem obsegu po načelih solidarnosti na celotnem območju SR Slovenije;
- omogoča razširjanje svojega dela prek zagotovljenega programa s povečanjem obsega interesnih dejavnosti, fakultativnih predmetov in drugih vsebin vzgojnoizobraževalnega dela v obsegu, za katerega se dogovorijo uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti oziroma se o zagotavljanju tega programa osnovne šole neposredno dogovorijo z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi v okolju, kjer delajo, ter s starši.

Tako novi zakon nalaga osnovni šoli odgovornost za sporazumevanje in dogovarjanje o uresničevanju celotnega programa življenja in dela, če zlasti pa tistega dela, ki presega zagotovljeni program.

Osnovna šola izvaja delo po letnem delovnem načrtu, s katerim podrobno opredeli obseg, vsebino in razporeditev svojega celotnega življenja in dela, kakor določa 37. člen Zakona o osnovni šoli.

Delovni načrt je temeljni dokument, pri pripravi katerega se mora najprej uveljaviti nova vloga in odgovornost osnovne šole, ki jo opredeljuje zakon.

- Pri načrtovanju dela se mora šola povezovati z vsemi organizacijami, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, zlasti z vzgojnovarstvenimi organizacijami, z organizacijami za usposabljanje, družbenimi organizacijami in društvi ter glasbenimi šolami in medsebojno usklajati delovne načrte. V delovnem načrtu šola upošteva tudi vzgojnoizobraževalna prizadevanja in akcije, ki se organizirajo v širšem in republiškem merilu /Tekmovanja v znanju, bralna, prometna in športna značka, Vesela šola, jugoslovanske pionirske igre, obramba in zaščita - zlasti v obsegu vključevanja osnovne šole v akcijah NNMP, varstvo zdravja, narave in okolja itd./.
- Samoupravni organi, družbenopolitične organizacije in poslovodni organ pridobijo za uresničevanje posameznih sestavin vzgojnoizobraževalnega dela tudi zunanje sodelavce, zlasti iz društev, družbenopolitičnih organizacij in skupnosti, organizacij združenega dela, ZSMS in staršev.
- Nova zakonska določila zlasti poudarjajo vzgojno naravnost celotne vzgojnoizobraževalne dejavnosti ter skrb za zdravstveno varstvo učencev. Družbeno-moralna vzgoja, vzgoja za samoupravljanje, za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, za humane medsebojne odnose, za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB in socialistične revolucije; kulturna, politehnična, delovna, poklicna, zdravstvena in prometna vzgoja, vzgoja za varstvo dobrin splošnega pomena in vrednot človekovega okolja, vzgoja za samoizobraževanje in sožitje med narodi naj prežemajo vsebino in oblike vzgojnoizobraževalnega dela pri vseh predmetih in dejavnostih za vse učence.
- Tehnična kultura ima pomembno mesto pri odkrivanju, širjenju in razvijanju sposobnosti in interesov učencev, ki se usklajajo s potrebami nadaljnjega družbenega razvoja. Zato naj šole bolj razvijajo interesne dejavnosti učencev na področju tehnične vzgoje in pri tem izhajajo iz potreb in možnosti združenega dela v šolskem okolju, občini in regiji ter se pri tem povezujejo tudi s srednjimi šolami ter Zvezo organizacij za tehnično kulturo.

Šole naj načrtujejo in izvajajo politehnizacijo celotnega vzgojnoizobraževalnega dela tudi tako, da povezujejo pouk s praktičnim delom in s tem krepijo in razvijajo tudi delovno vzgojo. Temu so

zlasti namenjeni: proizvodno in drugo družbeno potrebno delo, naravoslovna in telesnovzgojna dejavnost ter kulturna dejavnost šole.

- Osnovna šola načrtuje in uresničuje usmerjanje učencev s poklicno vzgojo, izobraževanjem in drugim delom, tako, da postane eden od bistvenih sestavin pouka pri vsakem predmetu in v vseh drugih vzgojnoizobraževalnih dejavnostih. Skrbi, da učitelji načrtno vključujejo učence v skladu z njihovimi interesi in zmožnostmi zlasti v dodatni in fakultativni pouk, interesne in druge dejavnosti ter v proizvodno in družbeno potrebno delo, v življenje šole ter krajevne skupnosti.
- Pri tem šola organizira načrtno spremljanje rezultatov dela in razvoja učencev in jih seznaja s pomenom in značilnostmi posameznih vrst dela in proizvodnje, z razvojnimi usmeritvami okolja in celotne družbe in z možnostmi zaposlovanja in izobraževanja ob sodelovanju s starši in vsemi zainteresiranimi ter odgovornimi dejavniki (39. člen!).
- Šola je dolžna načrtovati in organizirati vzgojnoizobraževalno delo tako, da se pouk pri posameznih predmetih smotno povezuje z dodatnim in dopolnilnim poukom ter z interesnimi in drugimi dejavnostmi. Uveljavljati mora sodobne metode in oblike dela ter bogatiti svojo programsko strukturo in kvaliteto z elementi delovne osnovne šole in zlasti krepiti samoupravni položaj učencev ter razvijati njihovo samoupravno delovanje. Prizadevati si mora za nenehno rast kvalitete celotnega vzgojnoizobraževalnega dela.
- Pri vzgoji učencev za samoupravljanje, za spodbujanje njihove družbenopolitične aktivnosti, razvijanje interesov na vseh področjih spodbuja šola dejavnost organizacij in društev, ki jih ustanavljajo in samoupravno vodijo učenci ob pomoči mentorjev.
- Zakonska določila vsebujejo in opredeljujejo celodnevno organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela v osnovni šoli.
- Načela, smotri in naloge celodnevne osnovne šole se v svojem bistvu ne razlikujejo od teh, ki veljajo za osnovno šolo nasploh. Pač pa so nekatera načela in nekateri smotri bolj poudarjeni, nekatere naloge so širše in obsežnejše (4., 6., 84. člen) in se uvrščajo v razširjeni program.

Celodnevna šola torej glede na koncept, pogoje in potrebe okolja organizira za vse učence poleg obveznih vsebin in oblik vzgojno-izobraževalnega dela tudi vsebine in oblike razširjenih vzgojno-izobraževalnih dejavnosti tako, da tvorijo enoten vzgojnoizobraževalni proces in trden režim življenja in dela šole. Prevzema večjo odgovornost za uspešnost ter zdrav razvoj učencev. 6. člen Zakona o osnovni šoli jasno obvezuje vse osnovne šole, da postopno razširjajo obseg in vsebino vzgojnoizobraževalnega dela in preraščajo v celodnevno šolo. Zavezuje jih, da postopno vnašajo njene elemente v svoje življenje in delo v skladu s svojimi pogoji in možnostmi ter interesi okolja.

S sprejetjem novih zakonov o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja, novih zakonov in izvršilnih predpisov za vzgojo in izobraževanje so dani okviri za nadaljnjo socialistično samoupravno preobrazbo osnovne šole. Pričakujemo, da bo razširjala in poglobljala svojo vzgojnoizobraževalno dejavnost, preraščala v celodnevno šolo in uveljavljala nove družbenoekonomske odnose v osnovnem izobraževanju.

Bogatila bo svoje življenje in delo v celotnem vzgojnoizobraževalnem procesu, postala bo živ samoupravni organizem, življenjska skupnost, oblika skupnega življenja in dela učencev, učiteljev in vseh drugih udeležencev pri uresničevanju njenih nalog. Gojila in razvijala bo tradicijo šole in se uvrščala med pomembne dejavniki kulturnega življenja ožje in širše okolice ter njenega razvoja.

Ubirala bo nove poti k preobrazbi vzgojnoizobraževalnega procesa. Razlikovala bo med tem, kaj je treba učencem posredovati in razložiti, kaj se je treba naučiti iz knjig in med tem, do česa se lahko učenci dokopljejo sami z medsebojno pomočjo in uporabo virov, kaj se lahko naučijo z življenjem samim in z dejavnostjo samo.

Vsejšolski populaciji bo dajala več priložnosti za kolektivno življenje in doživljanje, za samoorganiziranje, za plodna srečanja z vrstniki in odraslimi v šoli in zunaj nje. Tako jim bo dajala z vidika vzgoje svobodne in ustvarjalne celovite osebnosti v socialistični samoupravni družbi več socialnih izkušenj in priložnosti za medsebojno dogovarjanje in sporazumevanje v ožjem in širšem smislu.

Povezovala pouk s praktičnim delom in drugimi vzgojnoizobraževalnimi dejavnostmi. Učenci si bodo tako oblikovali racionalno in čustveno stališče do dela, do delavskega razreda in do njegove vloge pri razvoju in napredku samoupravne družbe.

Ustvarjala bo take pogoje in možnosti, da se bodo učenci v njej dobro počutili, se radi učili in jo uspešno končali.

Na podlagi nove zakonodaje in notranje preobrazbe življenja in dela bo osnovna šola presegla odtujenost vzgoje in izobraževanja od materialne sfere združenega dela. S celotnim življenjem in delom bo odražala socialistično samoupravno organiziranost, značilnosti, potrebe in zahteve družbenega okolja in zlasti združenega dela ter bistveno vplivala na napredek in razvoj svojega območja. Tako bo uresničevala svojo družbeno vlogo v krajevni skupnosti in občini.

Program življenja in dela osnovne šole ji to tudi omogoča. Daje sicer enotno podobo osnovne šole in vsebino njenega vzgojnoizobraževalnega dela, vendar tako, da vsako šolo hkrati usmerja v ustvarjalno in samostojno uresničevanje. Enotnost usmeritev programa je zlasti v tem, da ga vsaka šola mora prepletati in bogatiti z resničnim življenjem in delom svojega družbenega okolja. Tako programsko in organizacijsko deluje kot pomembno središče, ki daje in razvija širše možnosti za aktivnost učencev, druge mladine in občanov na področju izobraževanja, kulture, telesne in tehnične kulture.

To so dolgoročne naloge, ki jim nova zakona o osnovni šoli in svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja na široko odpirata vrata. Hkrati je nova zakonodaja tudi rezultat nenehnega napredka in razvoja vzgojnoizobraževalnega dela in prizadevanja učiteljev in drugih, ki sodelujejo v procesu vzgoje in izobraževanja.

Družbeni razvoj nalaga šolam in učiteljem nove in zahtevnejše družbene in strokovne cilje. Zahteva hitrejšo posploševanje pozitivnih izkušenj dosedanjega vzgojnoizobraževalnega dela in iskanje novih, še učinkovitejših poti za doseganje teh ciljev.

Naši sodobni družbenoekonomski odnosi na področju vzgoje in izobraževanja zahtevajo tudi spremenjeno vrednotenje vzgojnoizobraževalnega dela. Delo šole se bo moralo vrednotiti po uresničenem pro-

gramu, delo učiteljev pa po stopnji in kvaliteti doseženih vzgojnoizobraževalnih smotrov, ne pa predvsem po številu ur in oddelkov. Na podlagi navedenih in specifičnih izhodišč so koncipirani tudi posamezni sestavni deli programa življenja in dela osnovne šole.

METODOLOGIJA PRIPRAVE OSNUTKA PROGRAMA ŽIVLJENJA IN DELA OSNOVNE ŠOLE

Po 26. členu ZOŠ vzgojnoizobraževalno in drugo delo v osnovni šoli temelji na programu življenja in dela osnovne šole, ki ga sprejme strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje.

Program življenja in dela osnovne šole pa obsega:

- smernice za delo osnovnih šol,
- obvezni predmetnik in učni načrt osnovne šole,
- učne načrte za fakultativne predmete.

Za pripravo osnutka življenja in dela osnovne šole je zavod imenoval 40-člansko osrednjo komisijo za preobrazbo osnovne šole, 17-člansko komisijo za izdelavo smernic za delo osnovnih šol, predmetne komisije za izdelavo učnih načrtov za posamezne predmete, 9 komisij za prilagajanje učnih načrtov različnim vrstam osnovnih šol, 4 komisije za izdelavo učnih načrtov za prometno, zdravstveno, filmsko in poklicno vzgojo ter 14 komisij za sestavo učnih načrtov za fakultativne predmete. V vseh komisijah prevladuje število zunanjih sodelavcev, ki so predstavniki kadrovskih šol, prakse, institutov, društev in drugih.

Vse delovne komisije so delale tako, da so si posamezni člani razdelili delo. Pripravljeno gradivo so obravnavale na delovnih sestankih in po korespondenčni poti.

V posameznih stopnjah oblikovanja in dopolnjevanja gradiv so poleg članov komisij sodelovale večje skupine ravnateljev in učiteljev iz območij vseh organizacijskih enot Zavoda SR Slovenije za šolstvo. Na delovnih sestankih aktivov so predelali pripravljena gradiva in dali svoje pisne pripombe, dopolnitve in spreminjevalne predloge. Tako so delovna gradiva strokovno pregledali in preverjali pedagoški delavci že v procesu njihovega nastajanja.

1. SMERNICE ZA DELO OSNOVNIH ŠOL

1.1. TEMELJNA IZHODIŠČA

Smernice za delo osnovnih šol podrobneje opredeljujejo načela, oblike in organizacijo dela osnovnih šol ter vsebujejo najvažnejša navodila za načrtovanje vzgojnoizobraževalnega dela ter za razvijanje in usmerjanje vseh oblik vzgojnoizobraževalnega dela z učenci v osnovni šoli in v povezavi z drugimi izvajalci zunaj osnovne šole. Vsebujejo metodološka izhodišča, na podlagi katerih bo vsaka osnovna šola v skladu s pogoji in možnostmi ter v skladu z interesi in potrebami okolja, učencev in staršev zasnovala svoj lasten celovit koncept razvoja in v skladu s tem izoblikovala ustrezne načrte dela in povezave z dejavniki v okolju.

Smernice imajo usmerjevalno vlogo tako na področju podružbljanja kot pedagogizacije vzgojnoizobraževalnega dela. Ob tem moramo upoštevati, da je stopnja podružbljanja in pedagogizacije dela osnovnih šol v SR Sloveniji različna in da je pogojena z dejavnostjo in odprtostjo šol, pogoji v kakršnih delujejo ter tudi povezanostjo z družbenim okoljem. Zato je temeljna naloga smernic, da spodbujajo osnovne šole pri njihovih prizadevanjih za dvig strokovnosti in kvalitete dela, širjenju in enako pomembnem uveljavljanju različnih vrst vzgojnoizobraževalnega dela ter uveljavljanju aktivne vloge in kreativnosti vseh učencev. V smernicah so opredeljeni temeljni pogoji ter oblike in organizacija dela, ki zagotavljajo uveljavitev teh nalog. Tako zagotavlja osnovna šola vsem učencem širše možnosti za uspešno vzgojo in izobraževanje, za zadovoljevanje razvojnih interesov in potreb učencev ter izboljšuje pogoje za načrtno in celovito uresničevanje smotrov in nalog osnovnega vzgajanja in izobraževanja.

1.2. POSTOPEK PRIPRAVE

Zavod SR Slovenije za šolstvo je na podlagi osnutka izhodišč in delovnih nalog za nadaljnjo socialistično samoupravno preobrazbo osnovne šole in vsebinske zasnove smernic, o čemer je razpravljajal strokovni svet SR Slovenije na 31. seji dne 20.2.1980, pripravil prvi osnutek smernic. Razpravljajci v strokovnih telesih zavoda in v osrednji komisiji in tudi v strokovnem svetu (o tem osnutku je razpravljajal strokovni svet na 35. seji dne 16.6.1980) so ugotovili, da je treba pripraviti krajšo obliko smernic ter ob smernicah izdelati strokovna navodila (priročnike) za učitelje osnovnih šol, v katerih bodo opredeljene naloge, vsebina in oblike ter pozitivne praktične izkušnje pri izvajanju posameznih vrst in sestavin vzgojnoizobraževalnega dela v osnovni šoli.

Novi osnutek smernic je po predhodni obravnavi v strokovnih organih Zavoda SR Slovenije za šolstvo, v organizacijskih enotah, z nekaterimi ravnatelji osnovnih šol ter v osrednji komisiji obravnaval strokovni svet na 12. seji dne 4.3.1981 ter prenovo osnutka na 14. seji dne 22.4.1981. Na osnovi razprave in pripomb je bilo ugotovljeno, da je osnutek, upoštevajoč predloge in pripombe te seje, pripravljen eziroma primeren za javno razpravo ter za pridobitev mnenja skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije.

1.3. POVZETEK VSEBINE GLAVNIH REŠITEV

Smernice za delo osnovnih šol so nov dokument. Zakon o osnovni šoli opredeljuje, da so smernice sestavina programa življenja in dela osnovne šole, na katerem temelji vzgojnoizobraževalno in drugo delo v osnovni šoli. Zakon v 27. členu tudi natančneje opredeljuje vsebino smernic.

V uvodnem poglavju je opredeljena vloga in uporaba smernic. V poglavju Načela za načrtovanje življenja in dela osnovne šole so opredeljena temeljna izhodišča za pripravo in oblikovanje delovnega načrta

šole. Z njim določi šola obseg, vsebino in organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela in pogoje za njegovo izvedbo. Poleg izvajanja zagotovljenega programa načrtuje šola tudi razširjeni (dogovorjeni) program. Postopek za oblikovanje delovnega načrta mora omogočiti, da pri njegovem nastajanju poleg delavcev šole sodelujejo tudi učenci, starši in drugi zainteresirani občani, društva in družbene organizacije v krajevni skupnosti in organizacije združenega dela v materialni proizvodnji in družbeni dejavnosti. Delovni načrt sprejme svet šole do 15. oktobra za tekoče šolsko leto. Posebej je opredeljen postopek priprave in sprejemanja delovnega načrta ter odgovornost ravnatelja pri dogovarjanju, oblikovanju samoupravnih sporazumov ter pri konkretni pripravi osnutka delovnega načrta. Smernice podrobno navajajo sestavine letne ali polletne priprave na vzgojnoizobraževalno delo ter dnevno ali tedensko vsebinsko in metodično pripravo. Poudarjena je zlasti zahteva, da je treba opredeliti aktivno vlogo učencev ter povezanost s praktičnim in samostojnim delom učencev ter zahteva po oblikovanju priprav za vse vrste vzgojnoizobraževalnega dela.

Poleg pouka so v smernicah opredeljene tudi druge vrste dejavnosti osnovne šole. Poleg dodatnega pouka so opredeljene tudi različne vrste dopolnilnega pouka, ki ga šola izvaja glede na posebne pogoje in potrebe učencev. Posebej so opredeljene določbe o obsegu, organizaciji in načinu vključevanja učencev v dodatni in dopolnilni pouk (v skladu z 52. členom zakona). O številu učencev v skupinah za dodatni in dopolnilni pouk se dogovarjajo uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti, pri čemer se upoštevajo posebne naloge in individualno delo z učenci. Opredeljen je tečajni pouk, dejavnosti vzgojnoizobraževalnih področij, pouk fakultativnih predmetov, interesne dejavnosti, tečaji, samostojno delo učencev in organizirana rekreacija. V zvezi s poukom fakultativnih predmetov je poudarjena vloga in interes družbenega okolja. Pri interesnih dejavnostih je opredeljeno, da vrste in obseg interesnih dejavnosti v zagotovljenem in razširjenem programu določa svet šole z delovnim načrtom ter da se zborovske petje učencev izvaja v obsegu obveznega predmetnika.

V obsegu posebnih nalog osnovne šole je opredeljeno usmerjanje učencev, osnovno izobraževanje odraslih, vzgoja in izobraževanje drugih

narodov in narodnosti Jugoslavije, delo z otroki delavcev, ki se vračajo z začasnega dela v tujini, vzgoja učencev s specifičnimi učnimi težavami in drugimi motnjami, vzgoja zdravstveno ogroženih učencev, zdravstveno varstvo učencev, šolsko prehrano, šolskimi novinci in sodelovanje med šolo in starši pri pedagoškem delu. V zvezi s šolskimi novinci je opredeljen postopek za ugotavljanje zrelosti za vstop v šolo ter postopek v zvezi s pritožbo staršev na sklep komisije za sprejem šolskih novincev. Poudarjeha je tudi zahteva, da posveča šola šolskim novincem posebno skrb tako, da se v šoli dobro počutijo ter se postopno navajajo na šolsko delo. V tekstu o vzgoji učencev s specifičnimi učnimi težavami, zdravstvenem varstvu in šolski prehrani so prikazane temeljne naloge logopeda, zdravstvenih delavcev in vodje šolske prehrane.

V četrtem poglavju so nakazane oblike in načini uveljavljanja aktivne vloge učencev v vzgojnoizobraževalnem procesu ter vzgoje učencev za samoupravljanje in aktivno družbeno življenje. Aktivno vlogo v vseh vrstah dejavnosti uveljavljajo učenci postopno z razvijanjem samostojnosti in kreativnosti. Zato je naloga šole, da usposablja učence za samostojno in učinkovito miselno in drugo delo ter da učenci sistematično razvájajo učne in delovne navade. Vzgojnoizobraževalno delo mora biti organizirano in zasnovano tako, da spodbuja učence k učenju in drugemu delu, da si učenci razvijajo sposobnosti in interese ter si oblikujejo zavest o nujnosti medsebojnega sodelovanja, dogovarjanja ter skupne in osebne odgovornosti. Za spodbujanje aktivnosti učencev uveljavljajo šole tudi priznanja, pohvale, nagrade in druge vzgojne ukrepe. Sočasno z aktivno vlogo učencev osnovna šola uveljavlja tudi samoupravljanje učencev pri pouku in drugem vzgojnoizobraževalnem delu. V smernicah so nakazane tudi vsebine in oblike dela skupnosti učencev oddelka in skupnosti učencev šole, organizacije Zveze pionirjev in Zveze socialistične mladine ter drugih organizacij učencev.

V skladu z zakonom osnovna šola razširja obseg in vsebino dela ter tako tudi razširja možnost pedagoškega delovanja ter povečuje možnosti učencev za učno uspešnost, razvijanje in zadovoljevanje njihovih razvojnih potreb. V tem poglavju so posebej opredeljeni načini in oblike povezovanja pouka in drugih vrst dela v celodnevni šoli. Učitelji in drugi delavci v celodnevni šoli delajo neposredno

z učenci pri pouku, samostojnem učenju, organizirani rekreaciji, interesnih dejavnostih in pri prehrani učencev. Tako zasnovano delo omogoča vsebinsko in organizacijsko interakcijo in integracijo dejavnosti, boljše spoznavanje vsakega učenca ter tako tudi večjo strokovnost in kvaliteto dela. Opredeljena je tudi organizacija dela v celodnevni šoli in temeljni materialni pogoji za učinkovito delo. Naloga vseh šol pa je, da v skladu s svojimi pogoji in možnostmi uveljavljajo posamezne elemente celodnevne šole ter tako zagotavljajo boljše kvaliteto dela in posredno ustvarjajo pogoje za prehod na celodnevno šolo. Opredeljeni so elementi, ki jih šole uveljavljajo pri pouku in drugem delu ter v podaljšanem bivanju in v šoli v naravi.

V smernicah je poudarjeno sodelovanje osnovnih šol zlasti v občini ter povezovanje z vzgojnovarstvenimi organizacijami, glasbenimi šolami, organizacijami usmerjenega izobraževanja, strokovnimi in socialnimi ustanovami, drugimi delovnimi organizacijami, družbenopolitičnimi in družbenimi organizacijami ter društvi. Sodelovanje omogoča osnovni šoli uskladiti svojo aktivnost z razvojnimi usmeritvami okolja.

V zadnjem poglavju so opredeljene naloge učiteljev in drugih delavcev v zvezi s strokovnostjo in kvaliteto dela. Opredeljene so naloge v zvezi s pripravo, izvajanjem in spremljanjem vzgojnoizobraževalnega dela, razširjanjem in poglobljanjem pedagoškega in strokovnega znanja. Šola je tudi dolžna sistematično spremljati izvajanje delovnega načrta. Sintezo vseh ugotovitev prikaže v letnem zaključnem poročilu, ki vsebuje podatke o uresničevanju programov ter oceno o učinkovitosti realizacije smotrov in nalog osnovne šole. V obsegu tega poglavja so opredeljene naloge šolskih svetovalnih delavcev, vloga šolske knjižnice ter naloge učiteljev in knjižničarja za učinkovito vključevanje knjižnice v izvajanje različnih dejavnosti v šoli. Opredeljene so tudi naloge ravnatelja kot pedagoškega vodje.

V skladu z razpravo in predlogi, ki so bili oblikovani na 14. seji strokovnega sveta smo dopolnili tekst v zvezi z oblikovanjem delovnega načrta, pouka fakultativnih predmetov, dela z učenci s specifičnimi učnimi težavami in drugimi motnjami, aktivne vloge in samo-

upravljanja učencev ter naloge ravnatelja kot pedagoškega vodje.

1.4. PRIKAZ IN OCENA POGOJEV ZA URESNIČEVANJE

Smernice nadomeščajo nekatere izvršilne predpise na področju osnovnega izobraževanja. Po sprejetju v Strokovnem svetu SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje jih lahko šole neposredno uveljavljajo pri svojem delu. Naloga učiteljev in drugih delavcev v osnovnih šolah je, da jih ustrezno uporabljajo pri opredeljevanju vrste, vsebin, obsega in oblik dela ter da s celovitim svojim delom ter v sodelovanju z družbenim okoljem uresničujejo temeljne naloge osnovne šole ter tako razširjajo možnosti za uspešno vzgojo in izobraževanje vsem učencem. Smernice so temeljni programsko operativni dokument in ne vsebujejo nobenih posebnih standardov in normativov. Uveljavljajo se v obsegu zagotovljenega in razširjenega programa.

2. PREDMETNIK ZA OSNOVNO ŠOLO

2.1. IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE OSNUTKA IN PREDLOGA PREDMETNIKA

Poleg navedenih temeljnih izhodišč za oblikovanje celotnega programa življenja in dela osnovne šole so sestavljalc predmetnika upoštevali tudi nekatera specifična izhodišča, ki so:

Predmetnik mora zagotoviti realizacijo smotrov, nalog in vsebin osnovnega vzgajanja in izobraževanja ter omogočiti sedobne pedagoške principe planiranja in organizacije vzgojno-izobraževalnega dela in življenja šole.

Učencem zagotavlja normalen in naraven razvoj, upošteva njihove psihofizične zmogljivosti ter zagotovi dovolj časa za življenje, delo in rekreacijo v družini. Zlasti ne sme preobremeniti tistih učencev, ki imajo obvezne dodatne učne predmete, kot je jezik naroda in narodnosti oz. jezik družbenega okolja.

Pri oblikovanju predmetnika je treba upoštevati smotre, vlđgo, pomen in obseg vsebin vzgojnoizobraževalnih področij, ki jih imajo glede na: uresničevanje družbenih vzgojnoizobraževalnih smotrov osnovne šole; vzgojnoizobraževalna področja v srednjem izobraževanju v SR Sloveniji; posebnosti, dosežke in potrebe združenega dela v družbenoekonomskem in kulturnem razvoju SFRJ in in SR Slovenije; strukturo vzgojnoizobraževalne dejavnosti osnovne šole v drugih socialističnih republikah in socialističnih avtonomnih pokrajinah SFR Jugoslavije.

Osnova za oblikovanje predmetnika in učnega načrta in za programiranje življenja in dela so vsa področja dejavnosti: pri rednem, dopolnilnem, dodatnem, fakultativnem pouku; pri delu oddelčnih skupnosti, organizacij in društev učencev; pri interesnih dejavnostih, proizvodnem in družbeno potrebnem delu ter pri kulturni, naravoslovni in telesnovzgojni dejavnosti šole. Vse vzgojnoizobraževalne dejavnosti tvorijo celoto, ki naj zagotavlja enovit vzgojnoizobraževalni proces. Vsem učencem daje ustrezen obseg in vsebino (standard) osnovne vzgoje in izobrazbe, ki oblikuje njihovo celotno osebnost z vidika

intelektualnega, delovnega, kulturnega, socialnega, družbenomoralnega in telesnoizgavstvenega razvoja na podlagi samoupravnega socializma.

Predmetnik je treba preoblikovati tako, da bo popolnoma usklajen z novim Zakonom o osnovni šoli in s predmetnikom v srednjem izobraževanju. Ne gre za bistvene spremembe, ampak le za tiste, ki postavljajo ustrezno razmerje med poukom po predmetih in drugimi zagotovljenimi vzgojnoizobraževalnimi dejavnostmi. Delovna vzgoja mora biti bolj poudarjena. Poleg tekočega šolskega vzgojnoizobraževalnega dela je s predmetnikom treba predvideti čas za obvezne dejavnosti ob pouku in dejavnosti, ki so sestavni del pouka in jih šola realizira občasno med šolskim letom. Uvede se tečajni pouk.

Razmerje med poukom in dejavnostmi ob pouku ter občasnimi dejavnostmi, ki so sestavni del pouka, se časovno opredeli s številom tednov oziroma ur.

Predmetnik ima navodila za izvajanje.

Upoštevati je treba dejstvo, da sedanje tedensko število ur pouka po predmetih v 7. in 8. razredu ni usklajeno z zakonsko opredeljenim obveznim predmetnikom, ki ne sme presegati tedensko 30 ur in ga je treba znižati na 25 do največ 26 ur; pa tudi strokovne ugotovitve pedagoške službe in analize vzgojnoizobraževalnega dela osnovnih (in celodnevni) šol, ki kažejo, da je v nižjih razredih premalo telesne vzgoje, v višjih, posebno v 7. in 8. razredu pa so preobširni programi zlasti pri matematiki in tujem jeziku.

Predmetno razdrobljenost je treba v predmetniku preseči v vzgojnoizobraževalnih področjih, ki združujejo posamezne predmete v vsebinsko korelirane, zaokrožene tematske sklope, skladno s predmetnikom za srednje izobraževanje.

Razširjeni predmetnik naj se sestavi samo kot orientacija.

Predmetniki za osnovne šole za pripadnike drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti in za osnovne šole na narodnostno mešanih območjih naj se priredijo po predmetniku za osnovno šolo tako, da bodo ti učenci z obveznim šolskim delom časovno enako obremenjeni kot drugi učenci osnovnih šol.

2.2. POSTOPEK PRIPRAVE

Predmetnik osnovne šole je drugi pomembni dokument programa življenja in dela osnovne šole. Po 28. členu ZOŠ se z obveznim predmetnikom določi:

- letno in tedensko število ur pouka posameznih predmetov,
- število ur interesnih dejavnosti,
- število ur oddelčne skupnosti,
- število ur dopolnilnega in dodatnega pouka.

Vzgojnoizobraževalno delo po obveznem predmetniku za posamezen razred ne sme presegati 30 ur na teden.

O b v e z n i p r e d m e t n i k in učni načrt osnovne šole je tisti del programa življenja in dela osnovne šole, na podlagi katerega se vsem občanom SR Slovenije zagotavlja uresničevanje pravice do osnovnega šolanja; pomeni vzgojnoizobražbeni standard, ki ga je deležen vsak učenec brezplačno.

Po 31. in 33. členu ZOŠ osnovna šola razširja svoje delo zlasti z interesnimi dejavnostmi in fakultativnimi predmeti ter drugimi oblikami vzgojnoizobraževalnega dela. To je r a z š i r j e n i p r e d m e t n i k in tisti del programa, ki temelji na neposredni svobodni menjavi dela med uporabniki in izvajalci.

Podlaga za izdelavo osnutkov predlogov predmetnikov za osnovno šolo so bili zlasti: Zakon o osnovni šoli, razvoj predmetnika v SR Sloveniji, analiza osipa v osnovni šoli, analiza življenja in dela celodnevni osnovnih šol, pripombe učiteljev osnovnih šol na aktivih in seminarjih, poročila pedagoških svetovalcev o pregledih dela šol in učiteljev, novejši predmetniki drugih socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin v SFRJ,

družbenopolitične in strokovne smernice o razvoju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji in pogosto naglašena potreba po časovni razbremenitvi učencev.

Izdelanih je bilo več osnutkov oz. predlogov predmetnikov, ki so jih obravnavali in dopolnjevali razpravljalci od 29.6.1979 dalje v strokovnih telesih zavoda, osrednji komisiji, v organizacijskih enotah zavoda in samoupravnih interesnih skupnostih za vzgojo in izobraževanje pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti. Prav tako kot smernice so obravnavali tudi osnutke oz. predloge predmetnikov vsi ravnatelji celodnevni osnovnih šol in 110 ravnateljev v 9 središčih Slovenije.

Strokovni svet je te dokumente obravnaval: na 32. seji, 20.2.1980; na 34. seji, 28.5.1980; na 35. seji, 16.6.1980; na 1. seji, 16.7.1980 (ko je bil sprejet začasni predmetnik za osnovno šolo s srbsko-hrvatskim učnim jezikom), na 12. seji, 4.3.1981 in na 14. seji, 22.4.1981.

Iz zapisnikov sej strokovnega sveta in drugih komisij je razvidno, da je bil osnutek predmetnika od vsega začetka načelno sprejet po obliki in vsebini, vendar so se javljali spreminjevalni predlogi in nekatera vprašanja, ki so se pogosto nanašala na povečanje števila ur za posamezne predmete in na zagotavljanje obveznega predmetnika. Odločnih in konstruktivnih predlogov za vsebinsko integracijo sorodnih predmetov ni bilo.

Najpogostejše so udeleženci sej razpravljali o:

- položaju gospodinjstva, matematike, tujega jezika in tehnične vzgoje,
- časovnih razmerjih za pouk po predmetih in za obvezne dejavnosti ob pouku (dodatni in dopolnilni pouk, interesne dejavnosti in oddelčna skupnost),
- časovni opredelitvi vzgojnoizobraževalnih dejavnosti znotraj področij (kulturna, naravoslovna, športna dejavnost in družbeno potrebno delo),
- letnem obveznem številu ur za pouk po predmetih,

- manjših učnih skupinah (pri gospodinjstvu, tehnični in telesni vzgoji);
- o danih možnostih v okviru zagotovljenega programa.

V konzultacijah s strokovno službo Izobraževalne skupnosti Slovenije je bilo naglašeno, da je treba pri obveznem predmetniku upoštevati normative in standarde, ki jih je sprejela 24.12.1980.

Na 12. seji strokovnega sveta dne 4.3.1981 je bilo doseženo soglasje o temeljnih vprašanjih predmetnika. Ob njem je treba gledati smer razvoja in otrokovo zmogljivost, ne pa zgolj števila ur za posamezne učne predmete.

Po pripombah zadnjih sej strokovnega sveta in osrednje komisije so bili v predmetniku izvedeni še naslednji popravki;

- časovno razmerje med poukom in dejavnostmi ob pouku je delno spremenjeno v prid slednjim, to je dve uri več za dodatni in dopolnilni pouk ter interesne dejavnosti. Časovno so opredeljene vzgojnoizobraževalne dejavnosti znotraj petih vzgojnoizobraževalnih področij z letnim številom ur in tednov;
- vzgojnoizobraževalno področje ljudske obrambe in družbene samozščite je vključeno v telesno-zdravstveno področje;
- temu primerno so popravljena tudi navodila za izvajanje predmetnika.

Tako je bil izdelan predlog predmetnika za osnovno šolo. Vzporedno s tem so bili oblikovani osnutki predmetnikov za osnovne šole za učence drugih narodov in narodnosti SFR Jugoslavije in za osnovne šole na narodnostno mešanih območjih (v občinah: Koper, Izola, Piran; Murska Sobota in Lendava). Ti so bili večkrat obravnavani v samoupravnih interesnih skupnostih za kulturo in izobraževanje pripadnikov italijanske oziroma madžarske narodnosti. Sprejeti so bili na njihovih sejah: 28.1.1981 v Lendavi in Murski Soboti in 2.2.1981 v Kopru.

2.3. POVZETEK VSEBINE GLAVNIH REŠITEV Z VIDIKA IZHODIŠČ IN SEDANJEGA VELJAVNEGA PREDMETNIKA

Spremenjena je predvsem struktura predmetnika za osnovno šolo, ki je bila sprejeta od vsega začetka.

Obvezni predmetnik vsebuje pouk po vzgojnoizobraževalnih področjih in predmetih ter obvezne dejavnosti ob pouku s tedenskim in letnim številom ur. Učni predmeti so združeni v pet vzgojnoizobraževalnih področij: splošno-kulturno, družbeno-ekonomsko, naravoslovno-matematično, proizvodno-tehnično in telesnovzgojno-zdravstveno. Sestavni del pouka so: kulturna in naravoslovna dejavnost, proizvodno in družbeno potrebno delo, šolska športna dejavnost, ki so časovno opredeljene (praviloma po 1 teden od 15 - 25 ur glede na zmogljivosti učencev) ter tečajni pouk v 7. in 8. razredu za gospodinjstvo (35 in 25 ur) in za prvo pomoč in zaščito (35 in 10 ur). Za obvezne dejavnosti ob pouku (dopolnilni in dodatni pouk, interesne dejavnosti in oddelčna skupnost) je tedensko na voljo po 4 ure od 1. do 8. razreda. Pri tem velja opredelitev, da se dodatni pouk uresničuje v nižjih razredih predvsem z notranjo diferenciacijo in individualizacijo rednega pouka, posebej pa se organizira od 5. do 8. razreda. Organizirano vzgojnoizobraževalno delo poteka 39 tednov oz. 37 v 8. razredu, kjer se pouk konča 14 dni prej.

V razširjeni predmetnik so uvrščeni poleg fakultativnih predmetov in interesnih dejavnosti tudi tečaji, ki jih šole po dogovoru med uporabniki in izvajalci ali starši ali z organizacijami združenega dela in drugimi lahko izvajajo v okviru letne in zimske šole v naravi.

Predložena struktura predmetnika je bolj usklajena: z zakonskimi opredelitvami vsebine programa življenja in dela osnovne šole, z dosedanjimi pozitivnimi izkušnjami dobro organiziranih osnovnih šol, s konceptom celodnevne osnovne šole, s pogoji in možnostmi nadaljnjega razvoja osnovne šole in s predmetnikom v srednjem izobraževanju.

Bistvenih sprememb pri številu ur pouka za posamezne predmete ni. Predvidenih je največ 26 tedenskih ur pouka od 6. do 8. razreda in 4 ure za obvezne interesne dejavnosti, dopolnilni in dodatni pouk ter delo oddelčne skupnosti, kar pomeni delno časovno razbremenitev učencev. Te bodo osnovne šole organizirale v skladu s svojimi pogoji in možnostmi.

Spremembe pri pouku po predmetih so na podlagi razprav in sedanjih možnosti minimalne:

- po eno uro več je telesne vzgoje v 1. in 3. razredu in eno uro manj spoznavanja narave in družbe iz zdravstvenih razlogov;
- pouk gospodinjstva je prenesen v 6. razred, v 7. in 8. razredu je na novo vnesen obvezni tečajni pouk, ker zlasti poudarja povezanost družbeno-ekonomskega znanja s praktičnim delom;
- v 5. razredu je dodana ura za tuj jezik, ki je namenjena prvenstveno utrjevanju znanja v šoli;
- v 7. razredu je dodana ura za matematiko za uspešnejšo realizacijo učnega načrta, ki je podlaga za srednje izobraževanje.

Drugih predlogov za povečanje števila ur pouka pri drugih predmetih glede na zakonska določila in obremenitev učencev ni bilo mogoče upoštevati, čeprav so se vztrajno ponavljati zlasti za tuj jezik.

Kljub manjšim spremembam v predmetniku za pouk po predmetih smo z novo strukturo celotnega obveznega predmetnika zadoščali zlasti naslednjim intencijam:

- oblikovane so različne vzgojnoizobraževalne dejavnosti, ki se med seboj povezujejo ter omogočajo enovit vzgojnoizobraževalni proces;
- večje družbeno-ekonomskega znanja, tehnične in delovne vzgoje z uvedbo tečajnega pouka v okviru gospodinjstva, s povezovanjem pouka s prakso, v kateri je pomembno obvezno družbeno potrebno in proizvodno delo in v katerega se vključujejo vsi učenci;
- večje marksistične zasnovanosti vseh sestavin vzgojnoizobraževalnega dela z uvajanjem novih dejavnosti in oblik dela, ki povezujejo pouk s praktičnim delom, z družbenim okoljem in razvijajo samoupravo učencev;

- povečana je vloga dodatnega pouka in fakultativnih predmetov za odkrivanje in razvijanje interesov učencev. S tem se uveljavlja tudi poklicno usmerjanje kot trajna sestavina vsega šolskega dela;
- razširja se področje telesne vzgoje in ljudske obrambe ter družbene samozaščite za krepitev zdravja in obrambne sposobnosti mladih;
- delno časovno razbremenjuje učence pri obveznem šolskem delu, ki ne presega 30 tedenskih ur;
- upoštevane so strokovne ugotovitve pedagoške službe v zvezi s poukom tujega jezika in matematike.

2.4. PRIKAZ IN OCENA POGOJEV ZA URESNIČEVANJE

Na podlagi konsultacij s strokovno službo Izobraževalne skupnosti Slovenije in z njenim soglašanjem v širšem razgovoru na Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo 21.4.1981 menimo, da je predložen obvezni predmetnik usklajen s standardi in z normativi za zagotovljeni program osnovnega izobraževanja v Izobraževalni skupnosti Slovenije. Navedeni standardi in normativi zagotavljajo obvezni program po tedenskem številu ur pouka po razredih, določeno število ur za delitev oddelkov v manjše skupine ter določeno število ur za dejavnosti ob pouku v skupnem znesku 227 ur in povprečno 28,4 ur na oddenek. V našem primeru je to

- pouk po predmetih od 1. do 8. razreda	183 ur
- tečaj gospodinjstva v 7. in 8. razredu	1,8 ur
- tečaj prve pomoči v 7. in 8. razredu	1,3 ur
- manjše učne skupine pri tehnični vzgoji	6 ur
- pri gospodinjstvih tečajih	1,8 ur
- pri tečaju prve pomoči in zaščite	1,3 ur
- za dodatni, dopolnilni pouk, interesne dejavnosti in oddelčno skupnost	32 ur

Skupaj je to

227,2 ur

in 28,4 ur na oddenek.

Prikaz pogojev za uresničevanje posameznega učnega načrta in programa vsebuje vsak učni načrt oz. program.

Sklenemo lahko, da je pri nadaljnjem odločanju treba upoštevati dejstvo, da je predmetnik samo ena od sestavin programa življenja in dela osnovne šole in da sam zase ne more zagotoviti uresničenja vzgojnoizobraževalnih smotrov in primerne obremenjenosti učencev. Pomembna je vzgojnoizobraževalna vsebina in struktura učnega načrta, najpomembnejša pa vloga izvajalcev, pedagoških delavcev in drugih sodelavcev, ki ga bodo uresničevali.

2.5. ODPRTA, NEREŠENA VPRAŠANJA

Dani materialni okviri niso dopuščali, da bi sestavljalcii predloga predmetnika razrešili nekatera vprašanja, ki so pomembna za optimalnejši razvoj in zdravstveno varstvo učencev.

- Časovno razmerje med poukom in drugimi dejavnostmi je po sedanjem predmetniku ugodnejše: 82 : 18! Po predloženem pa 86 : 14. Povečanje števila ur gre na račun telesne vzgoje v 1. in 3. razredu (kar pomeni več rekreacije za najmlajše), tujega jezika v 5. razredu (kar pomeni več pomoči učencem) in gospodinjstva (kar pa pomeni več družbeno-ekonomske vzgoje in delovne vzgoje).

Sedanjšega razmerja torej nismo obdržali, vendar pa smo sledili nekaterim drugim, že znanim zahtevam.

Števila ur za dejavnosti ob pouku nismo mogli povečati, ker bi s tem prekoračili zakonsko določilo o najvišjem dopustnem številu obveznih tedenskih ur za učence (30 !) in dane standarde in normative.

- To je povezano z ugotovitvijo, da v razpravah in prizadevanjih za preoblikovanje predmetnika še ni bilo odločnih zahtev in predlogov po integraciji sorodnih predmetov oziroma njihovih vsebin, kar bi pomenilo tudi večjo racionalizacijo časa, ki bi ga lahko več namenili tudi drugim vzgojnoizobraževalnim dejavnostim.

Prvi korak v to smer je storjen s povezovanjem predmetov v vzgojno-izobraževalne področja, z uvajanjem dejavnosti, ki so več ali manj medpredmetno zasnovane in s personalno integracijo, ki gotovo pomeni večjo korelacijo in racionalizacijo pouka in drugih dejavnosti.

- Narava pouka telesne vzgoje in varnostiučencev zahtevata, da se učne skupine sestavljene po spolu in ne presegajo števila 20. To pa s sedanjimi standardi in normativi v republiškem merilu ni zagotovljeno. Dodatni problem, je pouk plavanja, ki zahteva več sredstev kot sicer, ker je v večini primerov povezan s stroški uporabe objektov in prevozov.

Nujno bi bilo, da republiška in občinske izobraževalne skupnosti šolam zagotovijo doseženo stanje in postopno omogočijo, da bodo lahko delile številčno močne oddelke pri telesni vzgoji in naučile plavati vse neplavalce. Rešitev obeh vprašanj je za učence življenjskega pomena.

Sklenemo lahko, da so v danih pogojih vzgojnoizobraževalna področja in dejavnosti znotraj teh ter ob pouku primerno zastopana in časovno opredeljena ter usklajena s pogoji in možnostmi nadaljnje preobrazbe osnovne šole.

Upoštevati pa je treba predvsem to, da je predmetnik samo ena komponenta programa življenja in dela osnovne šole in ne more sam zase zagotavljati uresničevanja smotrov osnovne šole in primerne obremenjenosti učencev.

3. UČNI NAČRT ZA OBVEZNI PREDMETNIK IN FAKULTATIVNE PREDMETE

3.1. TEMELJNA IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE OSNUTKA IN PREDLOGA

Podlago za izdelavo učnih načrtov sestavljajo družbeno-politični dokumenti o preobrazbi vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, izhodišča za nadaljnjo socialistično samoupravno preobrazbo osnovne šole, smernice za življenje in delo osnovnih šol, predmetnik, pedagoška, psihološka in sociološka spoznanja o razvoju človeka in o učenju, znanstveni dosežki in metodologija znanstvenih disciplin, ki se vključujejo v vsebino osnovne šole, izkušnje vzgojnoizobraževalne prakse osnovnih šol ter ugotovitve Zavoda SR Slovenije za šolstvo ter razvojno znanstvenih organizacij o ustreznosti in učinkovitosti vsebine in organizacije vzgojnoizobraževalnega dela osnovne šole.

Pri oblikovanju učnih načrtov za osnovno šolo je treba še zlasti upoštevati temeljne opredelitve Zakona o osnovni šoli in sicer:

- da osnovna šola razvija osebnost in ustvarjalne sposobnosti vsakega posameznika in pripravlja učence za aktivno vključevanje v samoupravne socialistične odnose ter v prizadevanja za hitrejši materialni in kulturni razvoj celotne družbe (prvi odstavek 1. člena),
- da vzgoja in izobraževanje v osnovni šoli temelji na marksizmu kot idejnem temelju, znanstveni teoriji in revolucionarni praksi delavskega razreda, na samoupravljanju kot vsebini in metodi dela, na spoštovanju človekove osebnosti in potrebah njenega zdravega telesnega in duševnega razvoja, na ustvarjalni vlogi človeka pri delu in uveljavljanju samoupravnih socialističnih odnosov, na dosežkih in zahtevah razvoja kulture, znanosti, tehnike in tehnologije (3. člen).

Temeljni nosilec vzgoje in osnovnega izobraževanja je osnovna šola, ki realizira smotre in naloge s tesnim povezovanjem in sodelovanjem z družbenim okoljem (starši, občani, delovnimi ljudmi, OZD, družbenopolitičnimi organizacijami in interesnimi skupnostmi v krajevni skupnosti in občini). Osnovna šola je nosilec, iniciator in organizator sodelovanja ter mora z družbenim okoljem vzpostaviti takšne odnose, ki so v skladu z razvojem našega političnega in družbenoekonomskega sistema.

Vzgojnoizobraževalne vsebine morajo uveljaviti znanost oz. znanosti in marksistično idejnost v skladu z razvojno stopnjo učencev. S poplitvenimi, obrobnimi, fragmentarnimi in deskriptivnimi vsebinami, revnimi z logiko, zakonitostmi, soodvisnostmi, problemi in nasprotji ni mogoče razvijati kritičnega mišljenja in ustvarjalnega odnosa do stvarnosti.

Razvoj znanosti in tehnike zahteva nenehno posodabljanje vzgojnoizobraževalnih vsebin. To izvajamo tako, da učne vsebine posameznih predmetov aktualiziramo in bogatimo z novimi spoznanji, sočasno pa reduciramo in opuščamo stare vsebine.

Posebej je treba upoštevati družbeno in pedagoško zahtevo po razbremenitvi učnih načrtov. Analize ter izkušnje kažejo, da so učni načrti še vedno prenatrpani, kar se kaže v preveliki dnevni obremenitvi učencev, v pretežno spominskem znanju in nepopolnem obvladovanju učnih vsebin. Načrtovati jih je treba realno, glede na razpoložljivi čas, ki je potreben za obravnavo nove snovi, za ponavljanje in utrjevanje ter preverjanje znanja, za samostojno iskanje rešitev, za kreativno delo učencev, za hevristične metode, problemski in individualizirani pouki!

Zato sestavljalci učnih načrtov ne prevzemajo samo odgovornosti za ustrezno opredelitev predmeta, ampak tudi pedagoško in družbeno odgovornost.

Pristop pri selekcioniranju učnih vsebin je pri vsakem predmetu specifičen od progresivnega do preišljenega eksemplaričnega izbora. Poudarek je na intenzivnosti in zahtevnosti, ne na kopičenju dejstev in podatkov.

Učne vsebine dograjujemo tudi z vsemi temeljnimi vzgojnimi področji, ki dajejo odgovore na aktualna vprašanja življenja in dela ter oblikujejo samoupravljalno zavest in kulturo mladega človeka. Zato morajo vzgojna področja prežemati vsak predmet in celotno vzgojnoizobraževalno dejavnost.

Delo mora postati pomembnejši dejavnik vzgojnoizobraževalnega dela. Učenci morajo spoznati in doživljati, da je delo gibalno vsega človekovega napredka in osnovno merilo moralne vrednosti človeka v naši družbi. Zato povezujemo teorijo s prakso. Pri vsakem učnem predmetu poiščemo povezavo z delom. To pomeni več opazovanja, odkrivanja, uporabe znanja, eksperimentiranja, več neposrednega vključevanja učencev v delo in življenje krajevnih skupnosti in občine z družbeno potrebnim delom in elementi proizvodnega dela.

3.2. POSTOPEK PRIPRAVE

Po 29. členu ZOŠ učni načrt osnovne šole določa smotre in vsebino vzgojnoizobraževalnega dela po posameznih predmetih ter navodila za izvajanje dodatnega in dopolnilnega pouka. Po 31. členu ZOŠ pa učni načrti za fakultativne predmete določajo vsebino vzgojnoizobraževalnega dela iz predmetov oziroma področij, ki jih ne vsebujeta predmetnik in učni načrt osnovne šole.

Osnutki učnih načrtov so izdelani po osnutku predmetnika za osnovno šolo. Izdelale so jih posamezne predmetne skupine, v katerih so delali nekateri člani komisij, ki so izdelale učne načrte za srednje izobraževanje in novi člani - pedagoški svetovalci za razredni pouk in učitelji osnovnih šol. S tem smo želeli zagotoviti vertikalno vsebinsko povezanost osnovne šole s srednjo šolo in vpliv izvajalcev.

V komisijah dela 179 članov, od teh je 129 zunanjih in 50 zavodnih. Med zunanjimi sodelavci so poleg učiteljev osnovnih šol dale predstavnike: višje in visoke kadrovske šole iz Ljubljane in Maribora, Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Visoka šola za telesno kulturo v Ljubljani, Fakulteta za strojništvo v Ljubljani, Tehniška strojna šola Trbovlje, Šolske delavnice TSŠ Ljubljana, Izobraževalni center Lito-stroj Ljubljana, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Akademija za likovno umetnost Ljubljana, Akademija za glasbo Ljubljana, Zavod SR Slovenije za zdravstveno varstvo, Zavod za socialno medicino in higieno dela Novo mesto, Center za kulturo mladih Ljubljana, Politična šola CK ZKS Ljubljana, Gimnazija Vič, Zadruga zveza Slovenije, Savinjska kmetijska zadruga Mozirje, Pri-

rodoslovno društvo SR Slovenije, Svet za preventivo in vzgoje v cestnem prometu, Republiški sekretariat za ljudsko obrambo Ljubljana, Zveza skupnosti za zaposlovanje in Pedagoški inštitut v Ljubljani.

Za ustrezno izdelavo osnutkov učnih načrtov so vse predmetne komisije prejele naslednja gradiva in besedila:

1. Osnutek predmetnika osnovne šole za časovno orientacijo.
2. Navodila za prenovo učnih načrtov osnovne šole na 17 straneh 15.5.1980. Vsebujejo temeljna družbenopolitičnain strokovna izhodišča, pedagoška in psihološka izhodišča, obvezne sestavine vsakega osnutka za predmete po predmetniku, za fakultativne predmete, interesne in druge vzgojnoizobraževalne dejavnosti z viri, in literaturo.
3. Publikacijo Osnovna šola z veljavnim predmetnikom in učnim načrtom, da bi služila sestavljalcem za vsebinsko in količinsko orientacijo.
4. Poročila nadzorno-svetovalne službe zavoda o pregledih pouka v osnovnih šolah, ki odražajo med drugim tudi obseg in kvaliteto uresničevanja učnega načrta. Opazarjajo na najpogostejše težave in pomanjkljivosti načrta in izvajanje le-tega.
5. Obdelane podatke vprašalnikov, ki jih je zavod poslal 15.5.1980 vsem popolnim osnovnim šolam. Odgovore o primernosti učnih načrtov po vsebini in obsegu so poslali učitelji koncem maja za 13 predmetov v vseh razredih. Dajali so tudi svoje pripombe in spreminjevalne predloge. Zbrane podatke so sestavljalcipri-merno upoštevali.
6. Shemo učnega načrta za osnovno šolo, dne 15.12.1980, v kateri so bila ponovno poudarjena temeljna izhodišča:
 - marksistična idejnost vzgojnoizobraževalnih vsebin,
 - razbremenitev,
 - posedabljanje,
 - vnašanje vzgojnih področij,
 - povezovanje pouka z delom.Shema učnega načrta je opredelila poglavja, po katerih je sestavljen. Ta so:

- VZGOJNOIZOBRAŽEVALNI SMOTRI IN NALOGE za predmet v celoti in za posamezne razrede; razred, letno število ur za redni in dodatni pouk;
- VZGOJNOIZOBRAŽEVALNA VSEBINA po razredih in poglavjih s pojasnili ter dodatni pouk s pojasnili od 5. do 8. razreda za vse predmete razen za likovno, glasbeno, telesno, tehnično vzgojo in gospodinjstvo;
- INTERESNE DEJAVNOSTI: vzgojnoizobraževalna vsebina, navodila, za izvajanje in organizacijo ter pogoji za uresničevanje;
- NAVODILA za izvajanje učnega načrta predmeta v celoti - dispozicija za vsebino;
- TEMELJNI POGOJI ZA URESNIČEVANJE, prostori, učila, oprema;
- NAČRT DIDAKTIČNIH GRADIV v zvezi z uresničevanjem prenovljene- ga učnega načrta. Uporabna in nova gradiva, ki so potrebna;
- PREDLOG ZA UVAJANJE NOVEGA UČNEGA NAČRTA, utemeljitev;
- OPREDELITEV ZA SKRČITEV OZIROMA RAZŠIRITEV UČNIH NAČRTOV ZA DRUGE VRSTE OSNOVNIH ŠOL, posebej za vsako vrsto;
- PREDLOG ZA STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE PEDAGOŠKIH DELAVCEV;
- PREDLOG ZA METODOLOGIJO SPREMLJANJA UVAJANJA NOVEGA UČNEGA NAČRTA, ki bo izdelan po sprejemu predlogov učnega načrta.

7. Navodila za oblikovanje posameznih vzgojnoizobraževalnih področij v zaokrožene celote po 12. seji strokovnega sveta, ki so jih predmetne skupine oz. pedagoški svetovalci prejeli 8.3.1981.

Osnutki učnih načrtov so pripravljani po navedenih gradivih in navodilih, predlogi pa bodo izpopolnjeni po prispevkih javne razprave. Povedati je treba, da so to obsežno delo opravili tudi pedagoški svetovalci za predmetna področja in razredni pouk, čeprav so hkrati opravljali neodložljive naloge za usmerjeno izobraževanje. Zato je bilo veliko tega dela opravljenega zunaj rednega delovnega časa.

Osnutek učnega načrta za obvezni predmetnik in fakultativne predmete je obravnavala osrednja komisija za preobrazbo osnovne šole 16.4.1981, vsi pedagoški svetovalci za osnovno šolo in po 100 učiteljev za

vsako vzgojnoizobraževalno področje na regijskih sestankih aktivov na območju vse Slovenije v maju 1981 ter Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje na 14. in 15. seji, 22.4. in 13.5.1981. Razpravljalci so ugotovili, da so osnutki učnih načrtov tako pripravljeni, da so z določenimi popravki primerni za javno razpravo. Ta bo potekala predvsem na strokovni in družbenopolitični ravni.

Dosedanje pripombe in dopolnitve ter rezultati javne razprave bodo predmetne komisije upoštevale pri oblikovanju predloga učnega načrta, ki bo predvidoma sprejet do konca leta 1981, učni načrti za nekatere fakultativne predmete pa do 1.9.1981.

3.3. POVZETEK VSEBINE GLAVNIH REŠITEV Z VIDIKA IZHODIŠČ IN SEDANJEGA VELJAVNEGA UČNEGA NAČRTA

Sestavljalci osnutka učnega načrta so upoštevali zlasti: marksistično zasnovanost vsebin, oblik in metod dela, razbremenitev, posodobitev, vnašanje vzgojnih vsebin, povezanost pouka z drugimi dejavnostmi, s praktičnimi vajami in praktičnim delom ter z usmerjanjem učencev.

Pri obravnavi osnutkov učnih načrtov presojamo, da izražajo nekatere nove kvalitete, za katere smo se zavzemali pred začetkom dela, vendar pa še ne vsi v enaki in zadostni meri; kar bodo upoštevali sestavljalci, konzumenti in uredniki pri nadaljnjem delu. Za vse je značilno, da vsebujejo poklicno vzgojo in usmerjanje učencev, zajemajo malone vse panoge, usmeritve in smeri. Naglašajo politehničnost in delovno vzgojo.

Vsebine, pojasnila in navodila zahtevajo sodoben pristop opazovanja, odkrivanja, povezovanja pouka z vajami in delom v šoli in v družbenem okolju, zlasti v krajevni skupnosti in občini.

Vsebine se prepletajo z vzgojnimi področji, ki so s posameznimi predmeti in dejavnostmi najbolj povezana.

Večji korak k diferenciaciji pouka in skrbi za bistro učence pomenijo predvidene vsebine za dodatni pouk in učni načrti za fakultativne predmete ter okvirne usmeritve za interesne dejavnosti.

K učinkovitejši realizaciji lahko prispeva tudi opis pogojev za uresničevanje, pomaga načrtna priprava potrebnih didaktičnih pripomočkov, ki so predvideni za uresničevanje novega učnega načrta.

S pripravo osnutkov učnih načrtov teče vzporedno tudi prilagajanje le-teh za osnovne šole na narodnostno mešanih območjih, slovensko-italijanskem in slovensko-madžarskem. Na obeh območjih so imenovane po tri komisije za prilagajanje družboslovnih predmetov, likovne in glasbene vzgoje, ki so prve osnutke že prilagodile.

3.4. PRIKAZ IN OCENA POGOJEV ZA URESNIČEVANJE

V osnutkih učnih načrtov za posamezne učne in fakultativne predmete so navedeni tudi prostori, oprema in učni pripomočki za učence in učitelje, ki so potrebni za njihovo uresničevanje, v minimalnem in širšem obsegu. Ustrezna navodila bodo šole in izobraževalne skupnosti usmerjale k načrtnemu, dolgoročnejšemu, enotnejšemu zadoščanju teh potreb.

V navodilih k posameznim predmetom so navedene tudi ekskurzije. Šole jih bodo izvajale v danih okvirih tako, da jih bodo vsebinsko povezovala ter organizirale tudi pomoč staršev in družbenega okolja. Vsebujejo tudi nekatera priporočila zlasti glede uvažanja posebnih oblik vzgojnoizobraževalnega dela in manjših skupin učencev, ki jih bodo izobraževalne skupnosti upoštevale po svojih pogojih in zmožnostih.

3.5. ODPRTA VPRAŠANJA

Iz dosedanjih razprav je razvidno, da v osnutku učnega načrta še niso v zadostni meri uresničene zlasti zahteve po razbremenitvi in pravilnem odnosu med obsegom in zahtevnostjo učne snovi, povezanosti vsebin med predmeti in z značilnostmi ter potrebami okolja, politehnični zasnovanosti vseh predmetov ter vertikalni graditvi vsebin od predšolske vzgoje do srednjega izobraževanja.

Na teh ugotovitvah bodo delovne predmetne komisije oblikovale predlog učnega načrta.

D I R E K T O R
ZAVODA SR SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO
mag. Janez Sušnik, l.r.

Na podlagi 61. člena zakona o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja (Uradni list SRS, št. 2/80) ter 9. in 26. členom zakona o osnovni šoli (Uradni list SRS, št. 5/80) je Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje na svoji _____ seji dne _____ sprejel

S M E R N I C E ZA DELO OSNOVNIH ŠOL

1. OPREDELITEV SMERNIC ZA DELO OSNOVNIH ŠOL

1.1. Smernice za delo osnovnih šol (v nadaljnjem besedilu: smernice) so sestavni del programa življenja in dela osnovne šole, ki je podlaga za načrtovanje vzgojnoizobraževalnega dela v osnovni šoli.

Smernice so temeljni programsko operativni dokument, ki podrobno opredeljujejo načela, naloge, vsebino in organizacijo dela osnovnih šol.

Sestavni del smernic so tudi navodila za delo osnovnih šol v izrednih razmerah, ki jih je sprejel Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje na 33. seji dne 2.4.1980.

1.2. Smernice se uporabljajo pri:

- pripravi delovnega načrta in pri pripravi na vzgojnoizobraževalno delo,
- opredelitvi oblik in načinov uveljavljanja aktivne vloge učencev v vzgojnoizobraževalnem procesu ter vzgoje učencev za samoupravljanje in aktivno družbeno življenje,
- opredelitvi vsebin in oblik povezovanja pouka z drugimi oblikami vzgojnoizobraževalnega dela in drugimi aktivnostmi šole,
- bogatitvi vsebin in oblik izvajanja interesnih dejavnosti,
- opredelitvi vsebin in oblik sodelovanja osnovnih šol med seboj ter z vzgojnovarstvenimi organizacijami in organizacijami za usposabljanje, glasbenimi šolami, srednjimi šolami,

- zdravstvenimi in drugimi organizacijami združenega dela, družbenopolitičnimi in družbenimi organizacijami ter društvi v krajevni skupnosti in širšem okolju;
- prizadevanjih za povečanje strokovnosti inboljšanja kvalitete vzgojnoizobraževalnega dela,
 - načrtovanju nalog šole na področju šolskega svetovalnega dela in načrtovanju nalog šolskih svetovalnih in drugih strokovnih delavcev,
 - izvajanju in spremljanju vzgojnoizobraževalnega in drugega dela osnovnih šol.

Pri načrtovanju in uresničevanju življenja in dela osnovne šole se upošteva celovita družbena vloga šole tako, da s širjenjem vsebine in obsega dela postopno prerašča v celodnevno organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela. S tem osnovna šola zagotavlja vsem učencem širše možnosti za uspešno vzgojo in izobraževanje, za zadovoljevanje njihovih razvojnih interesov in potreb ter izboljšuje pogoje za načrtno in celovito uresničevanje smotrov in nalog osnovnega vzgajanja in izobraževanja.

2. NAČELA ZA NAČRTOVANJE ŽIVLJENJA IN DELA OSNOVNE ŠOLE

Delovni načrt je osrednji dokument, s katerim se zagotavlja sistematično uresničevanje z zakonom določenih družbenih smotrov in nalog osnovne šole. Z njim šola vsako leto določi celoten obseg, vsebino in organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela in pogoje za njegovo izvedbo. Poleg določil v zakonih in izvršilnih predpisih upošteva osnovna šola tudi obveznosti, ki jih je sprejela s samoupravnimi sporazumi v občinski izobraževalni skupnosti oziroma neposredno s posameznimi uporabniki.

Postopek za sprejemanje delovnega načrta mora omogočiti, da pri njegovem nastajanju poleg delavcev šole sodelujejo tudi učenci, starši in drugi zainteresirani občani, društva in družbene organizacije, družbenopolitične organizacije ter organi krajevne skupnosti in organizacij združenega dela.

Delovni načrt šole je javen dokument, v katerem se izražajo tudi interesi delovnih ljudi in občanov v krajevni skupnosti in občini in delavcev iz organizacij združenega dela materialne proizvodnje in družbenih dejavnosti. Šola se dogovarja z zainteresiranimi dejavniki in skupaj usklajujejo pobude za oblikovanje delovnega načrta v vseh fazah priprave. Pri tem ima pomembno vlogo SZDL, ki s svojim delovanjem omogoča neposredno povezovanje delavcev v združenem delu in delovnih ljudi in občanov v krajevni skupnosti z življenjem in delom osnovne šole.

Delovni načrt sprejme svet šole najkasneje do 15. oktobra za tekoče šolsko leto po postopku, ki je opredeljen v statutu šole.

Delovni načrt mora biti zasnovan tako, da omogoča uresničitev zagotovljenega programa in izvajanje razširjenega programa. Zagotovljeni program izvaja vsaka osnovna šola po obveznem predmetniku in učnem načrtu. Uresničuje se v enotnem obsegu po načelih solidarnosti na celotnem območju SR Slovenije. S tem je vsakemu občanu zagotovljen enotni standard osnovne vzgoje in izobraževanja.

Tako osnovna šola ob upoštevanju interesov in potreb učencev delovnih ljudi in občanov načrtuje vsebino in oblike dejavnosti zlasti v obsegu razširjenega programa, se dogovarja in sporazumeva o zagotavljanju pogojev za svoje delo in razvoj ter tudi vsklajuje vsebino in organizacijo svojega dela s programi drugih samoupravnih organizacij in skupnosti v svojem okolju. O obsegu in zagotavljanju pogojev za izvajanje razširjenega programa se dogovarjajo uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti ozroma se osnovna šola za izvajanje tega programa neposredno dogovarja z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi v okolju ter s starši učencev. Zlasti z razširjanjem obsega in vsebine dela posamezna šola ustvarjalno oblikuje in razvija svojo svojstveno podobo. Postopno uveljavlja načela in vsebino celodnevne organizacije dela in tako vsem učencem zagotavlja optimalne pogoje za razvoj. Učinkovito se vključuje v prizadevanja delavcev, delovnih ljudi in občanov za socialni in kulturni razvoj svojega kraja.

V skladu z zakonom o osnovni šoli mora osnovna šola v delovnem načrtu opredeliti:

- vzgojnoizobraževalno delo po obveznem predmetniku, ki obsega pouk po vzgojnoizobraževalnih področjih in predmetih, tečajni pouk, dejavnosti vzgojnoizobraževalnih področij, ki so sestavni del pouka, ter dejavnosti ob pouku, ki so: dopolnilni in dodatni pouk, zagotovljeni del interesnih dejavnosti in delo oddelčnih skupnosti; po potrebi pa tudi fakultativni pouk materinega jezika (za učence) iz drugih republik;
- vzgojnoizobraževalno delo po svojem razširjenem predmetniku, ki lahko obsega pouk fakultativnih predmetiv, razširjeni del interesnih dejavnosti, tečaje plavanja, smučanja in kolesarjenja ter druge vzgojnoizobraževalne dejavnosti glede na možnosti in potrebe šole in okolja ter
- dejavnosti na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite,

delo organizacij in društev v šoli ter aktivnosti za vključevanje šole v okolje in okolja v šolo; vsebino in oblike usmerjanja in spremljanja učencev ter svetovalnega dela za dvig kvalitete uresničevanja programa življenja in dela šole; vrste in obseg nalog, s katerimi si šola prizadeva in skrbi za zdrav telesni in duševni razvoj učencev, za ohranitev in krepitev njihovega zdravja ter varovanje njihovega življenja; vsebino in oblike sodelovanja s starši, sodelovanje zunanjih sodelavcev, strokovno izpopolnjevanje učiteljev in strokovnih delavcev, sodelovanje s šolami za izobraževanje učiteljev, organizacijo in izvedbo pripravništva; vsebino in oblike dela strokovnih organov ter program pedagoškega vodenja šole, delo knjižnice, naloge šolskih strokovnih delavcev ter druge naloge, s katerimi šola uresničuje program življenja in dela zakonskega določila in predpise o osnovni šoli. V obsegu drugih nalog šole zlasti načrtuje vsebino in oblike sodelovanja z vzgojnovarstvenimi organizacijami, drugimi osnovnimi šolami, z osnovnimi šolami s prilagojenim programom ter z glasbenimi in s srednjimi šolami.

Pri letnem načrtovanju življenja in dela šole morajo načrtovalci upoštevati pedagoško-psihološke in zdravstveno higienske vidike. Upoštevati mora ritem dela, ki se spreminja v posameznem dnevu, tednu in letu glede na biološke in psihične funkcije in zmožnosti učencev. Pri organizaciji in izvajanju celotnega programa življenja in dela je nujna ustrezna razvrstitev učnih predmetov in njihovih dejavnosti, vmesnih odmorov, dodatnega, dopolnilnega in fakultativnega pouka ter interesnih dejavnosti samostojnega dela in organizirane rekreacije ter prehrane.

Dnevna krivulja storilnosti učencev kaže, da je najugodnejši čas za začetek pouka ob 8. uri in ob 13,30 uri. Sklep o začetku pouka sprejme svet šole za vsako šolsko leto po predhodnem mnenju pristojne organizacijske enota Zavoda SR Slovenije za šolstvo ter v soglasju s pristojnim občinskim organom. Za učence vozače mora šola poskrbeti za primeren prostor ter organizirano rekreacijo ali drugo ustrezno dejavnost.

Faze priprave delovnega načrta osnovne šole oziroma strokovne naloge v planskem postopku se vrstijo takole:

- izdelava plana dela v zvezi s pripravo posameznih sestavin za oblikovanje delovnega načrta s časovnimi termini in nosilci,
- izdelava poročila o stanju in dosežkih celotnega življenja in dela šole v preteklem šolskem letu ter ocena razvojnih možnosti,
- povezovanje in dogovarjanje z družbenopolitičnimi in družbenimi organizacijami ter društvi, organizacijami združenega dela, zlasti pa še vzgojnoizobraževalnimi organizacijami, ter dogovarjanje in vsklajevanje tistih vsebin in dejavnosti, ki izhajajo iz specifičnih interesov učencev, samoupravnih organizacij in skupnosti v krajevni skupnosti ter staršev,
- priprava elementov za sklepanje samoupravnih sporazumov z drugimi nosilci planiranja, obravnava in usklajevanje samoupravnih sporazumov v organih samoupravljanja in podpisovanje teh sporazumov,
- priprava osnutka in predloga delovnega načrta, obravnava na zboru delavcev ter obravnava in sprejemanje delovnega načrta v svetu šole.

Ravnatelj in drugi vodstveni delavci, ki sodelujejo pri pripravi planskih gradiv, so odgovorni za pripravo osnutka in predloga delovnega načrta in za organiziranje strokovnega dela ter širše družbene aktivnosti v zvezi z oblikovanjem delovnega načrta. Ravnatelj mora pravočasno organizirati in sodelovati pri pripravljanju samoupravnih sporazumov. Dolžan je poskrbeti, da se opravijo potrebne analize ter da so delavci šole obveščeni o vseh dejstvih in podatkih, ki so potrebni za pripravo in odločanje ter sprejemanje delovnega načrta. Prav tako je ravnatelj odgovoren za medsebojno obveščanje planskih subjektov, kadar je potrebno medsebojno usklajevanje. Dolžan je zagotoviti, da se delovni načrt sprejme v roku po zakonitem postopku.

Ravnatelj mora delavce šole seznaniti tudi z ugotovitvami iz analiz drugih organizacij in skupnosti, ki lahko vplivajo na celotno delo osnovne šole. Ob razpravi o oceni razvojnih možnosti in usmeritvah šole je treba delavcem predstaviti vse bistvene podatke iz ustreznih analiz občine in republike, samoupravnih interesnih skupnosti ter analiz, ki so bile opravljene v šoli in so pomembne za nadaljnje načrtovanje dela.

Ravnatelj ima še posebne odgovornosti in dolžnosti v zvezi z uresničevanjem delovnega načrta. Neposredno je odgovoren, da v okviru svojih pristojnosti ukrepa tako, da zagotavlja uresničevanje delovnega načrta. Zato je dolžan organizirati spretno spremljanje uresničevanja, kar vključuje zbiranje in analiziranje podatkov, oblikovanje informacij ter predlogov za ukrepe.

Letna priprava na vzgojnoizobraževalno delo učiteljev ali drugih delavcev za pouk in drugo delo temelji na programu življenja in dela ter mora upoštevati razvojno stopnjo in sposobnosti učencev in pogoje za izvajanje pouka in drugega vzgojnoizobraževalnega dela.

Letna priprava obsega zlasti opredelitev smotrov in nalog, razvrstitev vzgojnoizobraževalnih vsebin pri pouku in drugem delu po tednih v posameznem razredu, oddelku ali skupini učencev ter opredelitev temeljnih oblik in metod dela ter učnih sredstev. Če traja pouk posameznega predmeta ali dejavnosti polovico šolskega leta, izdelajo učitelji ali drugi delavci polletno pripravo na vzgojnoizobraževalno delo z enakimi sestavinami.

Na osnovi letne priprave na vzgojnoizobraževalno delo oblikujejo učitelji dnevno ali tedensko vsebinsko in metodično pripravo na pouk in drugo delo. Pri tem morajo zlasti upoštevati konkretne razmere, v kakršnih poteka delo, različne spo-

sobnosti učencev, tempo osvajanja učne snovi ter druge dejavnike, ki opredeljujejo kvantiteto in kvaliteto dela. Dnevna oziroma tedenska priprava za pouk in druge dejavnosti mora vsebovati operativne učne in vzgojne cilje, vsebinsko razčlenitev učne snovi, nove pojme, oblike in metode dela, učna sredstva in pripomočke.

Oblikovana je tako, da je iz nje razvidna organizacijska vloga učitelja in aktivna vloga učencev v vzgojnoizobraževalnem procesu, ki se kaže v čim bolj samostojnem osvajanju, poglobljanju in utrjevanju učne snovi, navad in spretnosti določenega ravnanja.

Priprava na dopolnilni, dodatni, fakultativni in tečajni pouk, na vođenje samostojnega dela učencev, organizirano rekreacijo, interesne dejavnosti ter drugo delo vsebuje podobne sestavine kot priprava na pouk, upoštevajoč specifične naloge, vsebine, oblike in metode dela.

Pri oblikovanju letne ali polletne priprave na vzgojnoizobraževalno delo ter dnevne ali tedenske priprave je treba upoštevati zlasti:

- smotre, naloge in vsebino učnega načrta za posamezni predmet, oz. program dejavnosti, povezovanje vsebine predmeta z vsebinami drugih predmetov in dejavnosti v okviru istega vzgojnoizobraževalnega področja oziroma celotnega predmetnika, zlasti povezovanja z dodatnim poukom, interesnimi dejavnostmi, fakultativnim in tečajnim poukom in drugim delom,
- aktivnost in samostojnost učencev v vzgojnoizobraževalnem procesu ter usklajenost obsega in zahtevnosti dela z zmogljivostjo učencev,
- politehnično zasnovanost vzgojnoizobraževalnega dela, ki omogoča razumevanje tehnike, delovnih in proizvodnih procesov, organizacije dela in proizvodnje ter družbeno-ekonomskih odnosov,
- funkcionalno vključevanje vseh vzgojnih sestavin,

- sistematično usmerjanje učencev, s čimer šola načrtno odkriva in razvija interese in sposobnosti ter druge osebnostne lastnosti učencev, ki so osnova za ustrezno poklicno usmeritev in nadaljnje sistematično izobraževanje ali vključevanje v delo,
- samoupravno delovanje učencev, ki omogoča sodelovanje učencev pri organizaciji, izvedbi in vrednotenju pouka ter drugega dela in neposredno samoupravljanje v zadevah, ki jih zmorejo.

Učiteljski zbor šole in učiteljski zbori oddelkov načrtujejo vzgojnoizobraževalno delo v celoti oziroma v posameznih razredih, oddelkih ali skupinah. Razvrščajo delo in obveznosti zlasti z vidika učinkovitosti dela, vsebinske koordinacije in primerne obremenitve učencev z organizacijo pouka, dodatnega, dopolnilnega, fakultativnega in tečajnega pouka, izvajanjem drugih vzgojnoizobraževalnih dejavnosti, tečajev, ekskurzij, izletov ter obveznosti učencev ob pouku, zlasti samostojnega dela ter organizirane rekreacije. Načrtujejo didaktično-metodični stil dela zlasti glede direktnih in indirektnih oblik pouka, diferenciacije in individualizacije, dolžine učnih ur, usmerjanja učencev, razvoja in obnašanja učencev ter sodelovanje s starši.

Razrednik načrtuje delo s celotnim oddelkom in posameznimi učenci ter sodeluje z učitelji v oddelku, s svetovalnimi in drugimi strokovnimi delavci, s starši in drugimi. Pri načrtovanju dela zlasti upošteva posebnosti razvoja in dela učencev, razvoj kolektivne zavesti in samouprave učencev v oddelku ter usklajuje različne vzgojne vplive. Načrtuje spremljanje pouka in drugega dela učencev v oddelku, načrtuje in vodi sestanke učiteljskega zbora oddelka ter spremlja realizacijo sprejetih sklepov.

Pri vzgojnem delu z učenci načrtuje skupne in individualne razgovore o aktualnih vprašanjih, pri sodelovanju z učitelji v oddelku načrtuje individualne razgovore in hospitacije, pri delu s starši pa individualne razgovore ter oddelčne roditeljske sestanke. Pri povezavi z družbenim okoljem načrtuje obiske, organizira razgovore in srečanja pri urah oddelčnih skupnosti učencev. Skupno z učenci načrtuje vsebino ur oddelčne skupnosti, kjer obravnavajo vprašanja, ki se nanašajo na pouk in drugo delo ter aktualna vzgojna vprašanja.

3. VRSTE DEJAVNOSTI IN NALOGE OSNOVNE ŠOLE

Osnovna vzgoja in izobraževanje se realizira v različnih vrstah vzgojnoizobraževalnega dela v šoli in zunaj nje. V različne vrste dela osnovna šola načrtno vključuje tiste sestavine, ki zagotavljajo učinkovito doseganje smotrov in nalog socialističnega samoupravnega vzgajanja in izobraževanja. Zato osnovna šola sistematično vključuje v vse vrste dejavnosti zlasti vzgojo za samoupravljanje, vzgojo za samoizobraževanje, delovno vzgojo, politehnično vzgojo, poklicno vzgojo, patriotično vzgojo, vzgojo za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, vzgojo za ohranjanje, negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, vzgojo za sožitje in sodelovanje med narodi, zdravstveno vzgojo, vzgojo za humane odnose med ljudmi, kulturno vzgojo, vzgojo za varstvo dobrin splošnega pomena in vrednot človekovega okolja, vzgojo za prosti čas in prometno varnostno vzgojo.

3.1. Vrste vzgojnoizobraževalnega dela

Pouk osnovna šola realizira na podlagi predmetnika in učnega načrta ter v skladu z letnim delovnim načrtom. Pri pouku učenci pridobivajo, razširjajo in poglobljajo znanje, razvijajo interese in sposobnosti ter oblikujejo ustrezne socialne, moralne in druge osebnostne lastnosti.

Vsebina pouka izhaja iz učnega načrta, ki jo učitelj prilagaja vsakokratnim razmeram, upoštevajoč predznanje, razvojno stopnjo učencev in materialne pogoje za izvajanje pouka. Pouk povezuje z delom in življenjem ter potrebami in interesi družbenega okolja. Zato poleg enotnih vsebin pri posameznih predmetih in temah dodaja tiste vsebine in informacije, ki so značilne v krajevni skupnosti, občini ali regiji, ter aktualne družbene, gospodarske in kulturne dogodke, s čimer se pouk bogati in povezuje z delom in življenjem.

Učitelj izbira sodobne delovne oblike in metode dela in pri tem upošteva zlasti predznanje ter razvojne in individualne posebnosti učencev. Uveljavlja notranjo fleksibilno diferenciacijo in individualizacijo, direktne in indirektne oblike dela. Za izvajanje posameznih oblik dela in uveljavljanje aktivnosti učencev učitelji različnih predmetov sodelujejo med seboj in s tem zagotavljajo povezovanje vsebin in oblik dela zlasti v obsegu vzgojnoizobraževalnih področij.

Pri pouku se uveljavlja samoupravno delovanje učencev, njihova domiselnost in ustvarjalnost. Učenci vplivajo na smotrno prilagajanje zahtevnosti in obsega učnega gradiva, na uporabo ustreznih oblik in metod dela ter ustvarjanje ugodne pedagoške klime.

Pouk v kombiniranih oddelkih je organiziran tako, da se izmenjujeta direktna in indirektna oblika dela z učenci. Organizacija pouka upošteva splošne in posebne didaktično metodične zahteve, ki izhajajo iz specifičnosti istočasnega dela z dvema ali več razredi.

V osnovnih šolah z majhnim številom učencev v oddelkih lahko organizira učitelj pouk in drugo delo v skladu s specifičnimi pogoji dela tako, da omogoča združevanje učnih skupin, združevanje in prepletanje učnih vsebin posameznih predmetov ter fleksibilno povezovanje različnih vrst dejavnosti. Za uspešnejšo socializacijo in razvoj učencev ter za uspešno vključevanje učencev v nadaljnje šolanje učitelj sodeluje s centralno šolo ter v ta namen občasno organizira vključevanje učencev majhne šole v pouk in druge dejavnosti v centralni šoli.

V skladu s smotri, nalogami in vsebino uveljavljamo poleg razredne (oddelčne) organizacije pouka tudi oblike pouka, v katerih so učenci razvrščeni v učne skupine, npr. vsi učenci šole, učenci posamezne stopnje, učenci posameznega razreda ter druge skupine učencev.

V prvih mesecih uvajajo učitelji učence prvega razreda v vzgojnoizobraževalno delo tako, da pretežno prehajajo od metod in oblik dela predšolske vzgoje na metode in oblike dela pouka in da ga povezujejo z organizirano rekreacijo med učnimi urami ter tako skrbijo za dobro počutje učencev.

Dodatni pouk organizira šola za učence od petega razreda dalje. Obseg in vsebina dodatnega pouka pri posameznem predmetu je opredeljena z učnim načrtom.

Dodatnemu pouku je namenjena tedensko ena ura oziroma v izjemnih primerih dve uri za posamezni predmet. V dodatni pouk posameznega predmeta se vključijo tisti učenci, ki imajo nadpovprečne sposobnosti, oziroma dosežke pri predmetih ter interes za poglobljeno delo na določenem področju. Pri svetovanju za vključevanje učencev v dodatni pouk sodelujejo: razrednik, učiteljski zbor oddelka, učitelji nižjih razredov, starši in šolski svetovalni delavci. Posamezni učenci obiskujejo dodatni pouk pri enem predmetu, v izjemnih primerih lahko pri dveh predmetih. O tem odloča učiteljski zbor oddelka.

O številu učencev v učnih skupinah za dodatni pouk se dogovarjajo uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti, pri čemer je treba upoštevati posebnosti individualnega dela z učenci. V skupini so lahko učenci iz več oddelkov in razredov. Zaradi racionalizacije dela se lahko osnovne šole povezujejo in dogovarjajo za skupno izvajanje dodatnega pouka. Dodatni pouk vodi praviloma učitelj, ki predmet poučuje. Pri obravnavi posameznih tem sodelujejo tudi učitelji sorodnih strok oziroma ustrezni delavci iz drugih samoupravnih organizacij in skupnosti. Praviloma obiskuje učenec dodatni pouk kontinuirano več let. Izjemoma se preusmeri v drug predmet ob polletju ali na začetku šolskega leta iz pedagoško-psiholoških razlogov ali ga opusti iz zdravstvenih in drugih razlogov.

Osnovna šola z delovnim načrtom podrobneje opredeli organizacijo dodatnega pouka. O njem vodi evidenco, ki obsega zlasti podatke o učenčevih interesih in sposobnostih, podatke o prisotnosti ter spremljanje učenčevega razvoja in napredka, ki ga je učenec dosegel pri dodatnem pouku.

Dopolnilni pouk organizira šola iz tistih predmetov, pri katerih posamezni učenci od 1.-8. razreda zaradi različnih ovir ne dosegajo zadovoljivih učnih uspehov, ne obvladajo potrebnih tehnik učenja in potrebujejo posebno individualno pomoč.

Izbira učencev za dopolnilni pouk pri posameznem predmetu mora temeljiti na podrobni analizi vzrokov slabše uspešnosti učenca in mora biti pretehtana s pedagoško-psiholoških in zdravstvenih vidikov.

O številu učencev v učnih skupinah za dopolnilni pouk se dogovarjajo uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti, pri čemer je treba upoštevati posebnosti individualnega dela z učenci. V skupino so lahko vključeni učenci iz več oddelkov istega razreda ali pa iz več razredov. Učenec obiskuje dopolnilni pouk tako dolgo, dokler ne odpravi vrzeli v znanju oziroma ne osvoji ustreznih tehnik učenja. Pri dopolnilnem pouku učenci pod vodstvom učitelja predelajo predvsem temeljne učne vsebine v bistvenih značilnostih glede na pomanjkljivosti znanja. Dopolnilni pouk vodi praviloma učitelj, ki predmet poučuje.

Osnovna šola organizira dopolnilni pouk eno ali dve uri tedensko za posamezni predmet. Posamezni učenec lahko obiskuje dopolnilni pouk največ pri dveh predmetih v istem tednu in ne več kot tri ure tedensko.

Osnovna šola organizira dopolnilni pouk za učence od 2. do 7. razreda iz posameznih predmetov, pri katerih so bili negativno ocenjeni in so kljub temu napredovali v skladu z možnostmi praviloma v mesecu avgustu pred začetkom šolskega leta. Učno snov pri teh predmetih ponavljajo v najmanj 10 urah za posamezni predmet po 2 uri, za več predmetov pa največ 4 ure dnevno. Dopolnilni pouk traja največ 10 dni. Osnovna šola organizira dopolnilni

pouk v mesecu juniju ali v mesecu avgustu za tiste učence 8. razreda, ki imajo popravni izpit. Ob koncu pouka v šolskem letu dobijo ti učenci navodila, katero učno snov naj pred začetkom dopolnilnega pouka ponavljajo in kako naj se pripravljajo na popravni izpit.

Osnovna šola organizira tudi dopolnilni pouk za učence s specifičnimi učnimi težavami in drugimi motnjami. S takšnim poukom odpravlja ali blaži otrokove motnje in težave pri učenju. Uporablja posebne vsebine in didaktično metodični pristop, ki je odvisen od vrste in stopnje motenosti učenca.

Osnovna šola uveljavlja tudi dopolnilni pouk z namenom odpraviti razvojne primanjkljaje učencev in vzroke neuspešnosti v šoli. Tako kompenzira izgube v razvoju in pomanjkljive izkušnje posameznih učencev, ki so pogojene z neugodnimi socialnimi, ekonomskimi in vzgojnimi razmerami, v kakršnih doraščajo deprivirani otroci. Za učence, ki imajo razvojne primanjkljaje, šola organizira na začetku šolanja dopolnilni pouk po posebnih programih, ki temeljijo na ugotovljenih pomanjkljivostih pri otroku.

Dopolnilni pouk organizira osnovna šola tudi za učence, ki prihajajo iz drugih republik in pokrajin ali se vračajo iz tujine in so razlike v znanju povzročene zaradi razlik v učnih načrtih in obvladovanja učnega jezika.

O dopolnilnem pouku, ki ga šola organizira v mesecu avgustu ter v juniju po končanem pouku za učence 8. razreda, morajo biti starši ali skrbniki učencev obveščeni ob zaključku pouka v mesecu juniju.

Osnovna šola z delovnim načrtom podrobneje opredeli organizacijo dopolnilnega pouka. Vođa evidenco o dopolnilnem pouku, ki obsega podatke o prisotnosti učenca, razlog njegove vključitve in napredek, ki ga je dosegel pri dopolnilnem pouku.

Tečajni pouk gospodinjstva in prve pomoči in zaščite organizira šola v skladu s pogoji dela enkrat ali nekajkrat tedensko po 2 do 3 ure na dan. Pouk se tako odvija strnjeno po posameznih temah ter je povezan s praktičnim usposabljanjem učencev. Razporeditev in organizacijo tečajnega pouka opredeli šola z delovnim načrtom v skladu z navodili v učnem načrtu. Uspešnost učencev pri tečajnem pouku se vključuje v oceno učencev pri ustreznih predmetih. O tečajnem pouku se vodi enaka pedagoška dokumentacija kot za redni pouk.

Dejavnosti vzgojnoizobraževalnih področij načrtuje in izvaja osnovna šola v skladu s predmetnikom in učnim načrtom. Z njimi razširja praktično dejavnost učencev ter jih spodbuja k večji ustvarjalnosti in samostojnosti. Te dejavnosti obsegajo: kulturno, naravoslovno in športno dejavnost ter proizvodno in drugo družbeno potrebno delo. Šola jih organizira in izvaja zlasti v obliki: prireditev, akcij, ekskurzij, srečanj, tekmovanj, dnevov in podobno. Pri pripravi in izvajanju dejavnosti sodelujejo vsi pedagoški delavci in vsi učenci šole, stopnje ali razreda. Pri tem se šola povezuje z družbenim okoljem in zlasti s starši ter tako razširja aktivnost in možnosti vključevanja okolja v organizacijo, izvajanje in vrednotenje teh vzgojnoizobraževalnih dejavnosti. Šola jih evidentira kot sestavni del pouka po vzgojnoizobraževalnih področjih.

Pouk fakultativnih predmetov organizira šola od 1.-8. razreda v skladu z interesi in sposobnostmi učencev ter interesi staršev in družbenega okolja. Vrsto in obseg pouka fakultativnih predmetov določi vsaka šola v obsegu razširjenega programa z delovnim načrtom. Pri uveljavljanju pouka fakultativnih predmetov se tako kaže tudi interes in pripravljenost družbenega okolja. Poleg širjenja in poglobljanja znanja učencev ima pouk fakultativnih predmetov specifično vrednost zlasti glede poklicnega usmerjanja, s tem da zadovoljuje in pogloblja posebne interese učencev in razvija njihove sposobnosti; upošteva interese in potrebe združenega dela oziroma družbenega okolja ter perspektive njegovega razvoja. Šola lahko predlaga Strokovnemu svetu SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje uvedbo novega fakultativnega predmeta

najkasneje do konca februarja za novo šolsko leto. Predlog sprejme svet šole in mora vsebovati utemeljitev, opredelitev smotrov in nalog ter zasnovo vsebin in minimalnih pogojev za izvedbo.

Fakultativni pouk vodijo učitelji ali zunanji sodelavci; osnovne šole in druge vzgojnoizobraževalne organizacije se povezujejo in dogovarjajo glede racionalnega izvajanja pouka. Pouk fakultativnih predmetov poteka v skladu z učnim načrtom. Za fakultativni pouk se vodi enaka pedagoška dokumentacija kot za redni pouk. Praviloma je učenec vključen v fakultativni pouk enega, izjemoma dveh predmetov. O tem odloča razrednik na razredni stopnji in učiteljski zbor oddelka na predmetni stopnji v soglasju s starši.

Interesne dejavnosti razvija šola v različnih oblikah in v okviru dejavnosti pionirske in mladinske organizacije. Obsegajo poljudno-znanstveno, kulturno-umetniško, delovno proizvodno in tehnično, športno, kulturnozabavno in druga področja. Interesne dejavnosti se organizirajo za učence od 1.-8. razreda. Del obsega interesnih dejavnosti je določen s fondom ur v obveznem predmetniku.

Posamezna šola lahko poveča obseg interesnih dejavnosti v skladu z razširjenim programom. Vrste in obseg interesnih dejavnosti v skladu z razširjenim programom. Vrste in obseg interesnih dejavnosti določa svet šole z delovnim načrtom. V obsegu obveznega predmetnika za dejavnosti izvaja šola tudi zborovsko petje učencev.

Šola si v obsegu zagotovljenega in razširjenega programa prizadeva, da je vsak učenec uspešno vključen vsaj v eno interesno dejavnost. Delo v interesnih dejavnostih mora biti prilagojeno psihofizični razvitosti in sposobnostim učencev. Učenci morajo imeti možnost preiti v drugo dejavnost, če ugotovijo, da jih neka dejavnost ne zadovoljuje. O delu in napredku učencev vodi mentor dokumentacijo, v katero vnaša podatke o prisotnosti, učenčevem razvoju in drugih opažanjih.

Interesno dejavnost vodi mentor. Če mentor nima pedagoške izobrazbe, mu šola po presoji dodeli v pomoč učitelja ali strokovnega delavca. Učenci sodelujejo pri programiranju, izbiri vsebin, realizaciji in vrednotenju rezultatov interesnih dejavnosti.

Tečaje organizira šola v primerih, ko je fond ur za določeno vzgojno-izobraževalno dejavnost takšen, da zahteva specifično organizacijo, ki ustreza učinkoviti realizaciji nalog in smotrov.

Tečaji so organizirani strnjeno in kontinuirano v krajšem ali daljšem časovnem obdobju in potekajo več dni po ves dan ali nekaj ur dnevno. Vrsto in obseg tečajev določi vsaka šola v obsegu razširjenega programa z delovnim načrtom. Izvajajo se v skladu z učnim načrtom. Vodijo jih učitelji in zunanji sodelavci.

Samostojno delo učencev načrtujejo učitelji in učenci v skladu z nalogami vzgojnoizobraževalnih predmetov ter sposobnostmi in interesi učencev, zato je praviloma diferencirano. Samostojno delo obsega zlasti načrtno individualno učenje, reševanje nalog, oblikovanje poročil in referatov, urejanje zbirk in izdelovanje najrazličnejših vrst izdelkov. Navajanje učencev na samostojno delo je ene temeljnih nalog šole. Izvaja se pri pouku in drugih dejavnostih in domačem delu ter učenju v podaljšanem bivanju in celodnevni šoli. Učitelj že pri pouku usmerja učence v samostojno delo. Pri opredeljevanju nalog, ki jih opravljajo učenci samostojno zunaj pouka, mora učitelj jasno opredeliti cilje, razložiti način in tehniko dela, svetovati učencem, kako naj preverjajo učinkovitost samostojnega dela. Pri dajanju nalog za domače učenje oziroma za drugo samostojno delo je treba paziti, da učenci niso preobremenjeni, zato se morajo učitelji med seboj dogovarjati o vrsti in obsegu domačega učenja. Učitelji ne smejo obremenjevati učencev z domačim učenjem oziroma delom v zvezi s tistimi nalogami, ki jih morajo učenci opraviti v šoli. To so zlasti tiste, ki so v zvezi z določenimi učnimi sredstvi in pripomočki, materiali ali pa jih učenci v zvezi s postopnim osvajanjem učne vsebine še ne morejo opravljati sami.

Organizirana rekreacija učencev obsega dejavnosti, ki so namenjene počitku in relaksaciji, zabavi in razvedrilu ter drugemu delu. Pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju organizirane rekreacije učencev mora šola upoštevati zlasti zdravstveno-psihološko načelo, načela samoupravnosti, prostovoljnosti, raznovrstnosti vsebin in oblik, samostojnosti in ustvarjalnosti ter individualnosti in kolektivnosti. Usmerjena rekreacija učencem omogoča vključevanje v različne organizirane dejavnosti, neusmerjena rekreacija pa vključevanje v različne dejavnosti, ki jih ne obvezujejo, ker jih lahko menjajo, prekinjajo ali opuščajo.

Vrste vzgojnoizobraževalnega dela osnovna šola povezuje med seboj ter tako razširja razvojne možnosti učencev. Povezovanje vseh dejavnosti v celovit in enoten proces za vse učence je prvenstvena naloga celodnevni osnovnih šol ter osnovnih šol s podaljšanim bivanjem, ostale šole pa si morajo prizadevati, da ta cilj čimprej dosežejo.

3.2. Usmerjanje učencev

Osnovna šola uresničuje naloge na področju usmerjanja s poklicnim informiranjem, izobraževanjem in vzgajanjem ter z aktivnim vključevanjem učencev v različne vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Tako jim omogoča načrtno in sistematično odkrivanje, uveljavljanje in razvijanje sposobnosti in interesov. Učenci se neposredno seznanjajo z različnimi vrstami in organizacijo dela ter se pri delu tudi uveljavljajo. V obsegu usmerjanja vsi učitelji in strokovni delavci načrtno seznanjajo učence s pomenom in vrednostjo dela, z različnimi usmeritvami, smermi in poklici, nalogami in opravili, s pogoji za pridobitev strokovne izobrazbe, z značilnostmi posameznih vrst dela in proizvodnje, z razvojnimi usmeritvami okolja ter z možnostmi nadaljnjega izobraževanja, štipendiranja in zaposlovanja. Usmerjanje učencev uveljavlja šola pri pouku in pri drugih vzgojnoizobraževalnih dejavnostih v vseh razredih v šoli in zunaj nje.

Nujno je, da se usmerjanje učencev v višjih razredih poglobi in izvaja v tesni povezanosti z odgovornimi dejavniki okolja, zlasti z organizacijami združenega dela in s starši.

Šola spremlja oblikovanje in razvijanje poklicnih interesov učencev in jim pomaga do ustrezne usmeritve v srednjem izobraževanju ali vključitve v delo po končani osnovni šoli.

3.3. Osnovno izobraževanje odraslih

V skladu s prizadevanji združenega dela za izboljšanje izobraževanja zaposlenih se osnovne šole načrtno vključujejo v osnovno izobraževanje odraslih. Zanje lahko organizirajo

osnovno izobraževanje v posebnih oddelkih in ga opravljajo v sodelovanju z delavskimi univerzami ali izobraževalnimi centri. Pri izvajanju učnega načrta morajo izhajati tudi iz življenjskih in delovnih izkušenj ter splošne razgledanosti udeležencev izobraževanja, vsebino predmetov pa povezovati z vsebino njihovega dela. Pouk se prepleta z oblikami vodenega samoizobraževanja, za katerega je treba udeležence načrtno usposablјati. Zato učitelji v skladu s predznanjem in stopnjo razvitosti učnih navad in sposobnosti organizirajo neposredno in posredno vodenje vzgojnoizobraževalnega procesa ter svetujejo in sistematično navajajo udeležence na pravilne in samostojne oblike učenja.

3.4. Vzgoja in izobraževanje učencev drugih narodov in narodnosti Jugoslavije

Za učence, ki prihajajo iz drugih socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin, organizira šola po potrebi posebne oblike pomoči in jim tako omogoči hitrejšo obvladovanje učnega jezika in vključevanje v pouk. Za te učence organizira šola zlasti dopolnilni pouk, medsebojno pomoč učencev ter ustrezno diferencira in individualizira pouk. Vključuje jih v interesne dejavnosti, v podaljšano bivanje in v celodnevno organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela. Zanje organizira po potrebi tudi fakultativni pouk materinega jezika. Ta poteka po programu, ki ga sprejme Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje. Z izvajanjem fakultativnega pouka materinščine in z drugim delom šola omogoča tem učencem negovanje materinščine, boljše spoznavanje kulture, zgodovine in tradicije svojega naroda ali svoje narodnosti.

Za učence, ki prihajajo iz drugih socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin pa obiskujejo osnovno šolo v svojem materinem učnem jeziku po predmetniku in učnem načrtu, ki ga sprejme Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje, šola organizira pouk slovenskega jezika in druge oblike dela, kjer ti učenci spoznavajo in se uče slovenski

jezik. S tem jim omogoča hitrejše vključevanje v okolje.

V osnovnih šolah na narodnostno mešanem območju, kjer živijo pripadniki slovenskega naroda in pripadniki italijanske narodnosti, poteka vzgojnoizobraževalno delo v slovenskem oziroma italijanskem učnem jeziku. Za poglobljanje enakopravnega sožitja med pripadniki slovenskega naroda in italijanske narodnosti, za razvijanje in spodbujanje medsebojnega sporazumevanja se učenci teh osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom obvezno učijo jezika italijanske narodnosti, učenci osnovnih šol z italijanskim učnim jezikom pa slovenskega jezika ter se seznanjajo z osnovami zgodovine in kulture italijanskega naroda in matične dežele.

V osnovnih šolah na narodnostno mešanem območju, kjer živijo pripadniki slovenskega naroda in pripadniki madžarske narodnosti, se v skladu s posebnim zakonom organizira vzgojnoizobraževalno delo po načelu dvojezičnosti v slovenskem in madžarskem jeziku, po predmetniku in učnem načrtu, ki ga sprejme Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje. Učenci se seznanjajo z osnovami zgodovine in kulturo obeh narodov.

Osnovne šole na narodnostno mešanem območju organizirajo medsebojno sodelovanje na različnih področjih in se tesno povezujejo s starši in celotnim družbenim okoljem. Spodbujajo in razširjajo različne oblike neposrednega medsebojnega sodelovanja učencev, mladine in občanov ter tako učinkovito razvijajo in poglobljajo sožitje med narodi.

3.5. Delo z otroki delavcev, ki se vračajo z začasnega dela v tujini

Osnovna šola namenja posebno skrb tudi učencem, ki se vračajo v domovino. Šola ob sprejemu seznani učenca in starše oziroma skrbnike s svojim življenjem in delom, z možnostmi vključevanja v interesne in druge dejavnosti, v pouk fakultativnih predmetov in delo organizacij učencev. Razrednik pomaga učencu pri

vključevanju v oddelčno in šolsko skupnost ter ga seznaniti z drugimi učitelji. Za odpravo razlik, morebitnih primanjkljajev in vrzeli v znanju organizira osnovna šola različne oblike individualne pomoči: učenca vključi po potrebi v dopolnilni pouk materinščine in drugih predmetov, v podaljšano bivanje; po interesu pa v druge dejavnosti ob pouku in v dejavnosti razširjenega programa.

Osnovna šola lahko vključuje na željo staršev v svoje življenje in delo za več dni tudi tiste otroke delavcev (začasno zaposlenih v tujini), ki prihajajo na daljši obisk v domovino med šolskim letom.

3.6. Vzgoja učencev s specifičnimi učnimi težavami in drugimi motnjami

Osnovna šola organizira za učence s specifičnimi učnimi težavami diferencirane in individualizirane oblike dela v povezavi z ustreznimi strokovnimi službami (npr. individualni slušni trening, vaje za korekcijo psihosenzoričnih in psihomotoričnih motenj, logopedске vaje, vaje za odpravljanje motenj v branju in pisanju ipd.). Za učence, pri katerih so učne težave predvsem posledica neustreznih razvojnih možnosti, organizira šola v okviru dopolnilnega pouka diferencirane oblike pedagoškega dela, s katerimi kompenzira razvojne primanjkljaje.

Šola se po potrebi povezuje s specializiranimi ustanovami (organizacije za usposabljanje), ki organizirajo mobilno specialno pedagoško službo in ambulantne oblike strokovne pomoči v osnovni šoli za tiste učence s telesnimi in duševnimi motnjami, ki se po presoji komisije za razvrščanje lahko vzgajajo in izobražujejo v osnovni šoli.

Pri odpravi govornih in pisalnih motenj lahko sodeluje tudi logoped.

Logoped v osnovni šoli diagnosticira govorne motnje ter motnje branja in pisanja, opravlja individualno in skupinsko korekcijo govornih motenj ter motenj branja in pisanja, pregleduje govor otrok pred vstopom v šolo, vključevanje v dopolnilne oblike pouka s skupinami učencev z govornimi motnjami in motnjami

branja in pisanja, strokovno sodeluje z učitelji in drugimi delavci v šoli in starši ter z zdravstvenimi in socialnimi organizacijami pri odpravljanju govornih motenj in motenj branja in pisanja.

Logoped opravlja tudi druge naloge v zvezi z delovnim načrtom in se v skladu z normativom, ki so ga sprejeli uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti, lahko vključuje v delo na drugih šolah.

3.7. Vzgoja zdravstveno ogroženih učencev

V vzgojo učencev s specifičnimi učnimi težavami in drugimi motnjami šola vključuje posebej usposobljene učitelje, specialne pedagoge in druge strokovne delavce. Po potrebi uporabi 78. člen ZOŠ.

Za šoloobvezne otroke, ki so zaradi zdravljenja in okrevanja hospitalizirani v otroških bolnišnicah, okrevališčih ali specialističnih klinikah, šola organizira vzgojnoizobraževalno delo v skladu s predmetniko, učnim načrtom in v skladu z 78. členom ZOŠ, ob sodelovanju zdravstvene službe, upoštevajoč zdravstveno stanje učencev. Učenci z daljšo hospitalizacijo, ki so fizično in psihično sposobni prenašati obremenitve z učnim delom v času hospitalizacije, predelujejo snov učnega načrta za osnovno šolo, so ocenjeni in napredujejo. Učenci s krajšo dobo hospitalizacije, ki to zmorejo, predelujejo učno snov, da bi preprečili življenjski optimizem. Lažje se vključijo spet v redni pouk. Vzgojnoizobraževalno delo izvajajo učitelji razrednega in predmetnega pouka, specialni pedagogi in drugi strokovni delavci ter vzgojitelji predšolskih otrok. Pedagoško in zdravstveno osebje med seboj sodeluje in se povezuje.

Učencem, ki so trajno bolni in imajo manjše delovne sposobnosti, vendar obiskujejo šolo, učitelji prilagajajo vrste, obseg in zahtevnost dela ter pri tem sodelujejo z zdravstveno službo.

Če je potrebno in v skladu z možnostmi, izvaja šola vzgojnoizobraževalno delo pri posameznih predmetih za te učence po posebnih programih ali pa jih oprosti za krajše ali daljše časovno obdobje aktivnega dela pri določenem predmetu ali dejavnosti. Z učenci, ki so zaradi bolezni dalj časa odsotni od pouka, ostaja šola v stiku ter po potrebi organizira različne oblike individualne pomoči v skladu z zdravstvenim stanjem učenca, zato da se učenec po okrevanju laže in uspešneje vključi v redno šolsko delo.

3.8. Zdravstveno varstvo učencev

Učenci osnovne šole so zaradi svojih psihosomatskih značilnosti občutljivejša skupina prebivalstva. Najpogostejša odstopanja, ki jih šolska zdravstvena služba ugotavlja na sistematičnih pregledih, so ortopedske anomalije (slaba drža, ploska stopala, deformacije hrbtenice), slabovidnost, slaba hranjenost in slaba telesna razvitost. Šola ima nalogo, da skupaj s starši in okoljem zagotavlja učencem zdrav in normalen psihofizični razvoj ob strokovni pomoči zdravstvene službe za šolsko mladino. Zato pedagoški in zdravstveni delavci med seboj sodelujejo. V delovnem načrtu šola opredeli tudi zdravstveno-varstveni načrt, ki obsega konkretne naloge in ukrepe šole za ohranitev in utrditev zdravja in varovanje življenja učencev. Plan obsega naloge, ki so v zvezi s sistematičnimi zdravstvenimi in zobozdravstvenimi pregledi učencev, cepljeni, sanitarno higienskimi pogoji v šoli, šolsko prehrano, telesnovzgojnimi aktivnostmi, z epidemiološkim okoljem, z zdravstveno vzgojo, letovanjem, zimovanjem in šolo v naravi ter s prometno vzgojo in prometno-varnostnimi ukrepi.

V zvezi s sanitarno higienskimi pogoji mora šola upoštevati zahteve šolske higijene o svetlosti učilnic in drugih učnih prostorov, o ustrezni temperaturi in vlažnosti zraka, prezračevanju, ustreznosti šolskega pohištva, o pogojih čiščenja šolske table, šolskih prostorov in opreme, o nadzorovanju in

skrbi za čistost učencev, o vzdrževanju higiene in varstva šolskega okolja. Učitelji seznanjajo učence z minimalnimi higienskimi zahtevami in skrbijo, da jih učenci izvajajo.

Telesnovzgojne aktivnosti šola zagotavlja učencem glede na njihove sposobnosti in zdravstveno stanje. Po možnosti naj bi se vsak učenec ukvarjal s telesnovzgojnimi aktivnostmi vsaj eno uro dnevno. Med poukom se izvaja "minuta za zdravje", vsaj enkrat dnevno pa "rekreativni odmor".

Za zdravstveno ogrožene učence organizira šola posebno telesno vzgojo, za učence z ortopedskimi anomalijami pa korektivno telovadbo v povezavi z zdravstveno službo.

Šolsko vodstvo in učitelji so dolžni izvajati splošne ukrepe za varstvo pred nalezljivimi boleznimi. Poglavitni ukrepi so: vzdrževanje ustreznih sanitarno higienskih pogojev v vseh šolskih prostorih in neposredni okolici šole,

obveščanje zdravstvene organizacije o sumu, da gre za nalezljivo bolezen, o pojavih bolezni v večjem številu pri učencih, prepoved bolniku z nalezljivo boleznijo, da bi v času izolacije obiskoval šolo,

prepoved zdravim učencem in osebju šole, da bi obiskovali bolnike z nalezljivo boleznijo,

navajanje učencev na osebno higieno, na skrb za higieno prostorov in okolice šole ter doma,

osveščanje staršev glede njihove vloge pri zdravstvenem varstvu učencev.

Za pomoč učiteljem ter za učinkovito izvajanje zdravstvenega varstva se v delo osnovne šole vključujejo zdravstveni delavci.

Zdravstveni delavci v osnovni šoli zlasti načrtujejo in sodelujejo pri izvajanju zdravstvenega in zobozdravstvenega varstva učencev (pregledi, spremljanje zdravstvenega stanja, izvajanje prve pomoči in izvajanje terapevtskih posegov, skrb za namenski pregled tistih učencev, pri katerih je podan sum na okvaro zdravja, opazovanje in odkrivanje subjektivnih in objektivnih vzrokov,

ki pomembno vplivajo na zdravje učencev), nadzorujejo sanitarno-higienski režim v šoli, sodelujejo pri organizaciji in izvajanju šolske prehrane, dnevnega režima vzgojnoizobraževalnega dela, šole v naravi ter zimovanja in letovanja učencev, sodelujejo z učitelji in drugimi delavci v šoli, s starši ter drugimi pri navajanju učencev na skrb za lastno zdravje in za ohranitev zdravega življenjskega okolja. Neposredno se vključujejo tudi v vzgojnoizobraževalno delo z učenci, razen v pouk.

Zdravstveni delavci opravljajo tudi druge naloge v zvezi z delovnim načrtom šole. V skladu s normativom, ki ga sprejemajo uporabniki in izvajalci v ustrezni samoupravni interesni skupnosti, lahko opravljajo delo v več šolah.

Delavci šole skupaj s starši in dejavniki krajevnih skupnosti oblikujejo in uresničujejo prometno-varnostni načrt, ki obsega trajne in vsakodnevne naloge za varno vključevanje učencev v promet.

3.9. Šolska prehrana

V skladu s potrebami in možnostmi uporabnikov organizira osnovna šola prehrano učencev. Šolska prehrana mora biti biološko in energetsko ustrezna ter prilagojena psihofizičnim zahtevam in prehranskim navadam učencev. obroki morajo vsebovati ustrezne energetske vrednosti beljakovin, ogljikovih hidratov in maščob.

Za uspešno uresničevanje nalog pri šolski prehrani mora šola imeti ustrezne materialne in kadrovske pogoje. K materialnim pogojem spada funkcionalno in higiensko urejena kuhinja, ki mora biti pripravljena glede na to, katere faze dela se v njej opravljajo. Lahko je tudi centralna, če se v njej pripravljajo obroki tudi za druge organizacije. Organizacija nabave, transporta, shranjevanja in priprave živil ter delitve in uživanja hrane mora biti organizirana v skladu s sanitarno-higienskimi predpisi.

Učenci se uvajajo v skupinsko gospodinjstvo v šoli tako, da sodelujejo pri načrtovanju šolske prehrane, preučevanju prehranskih navad učencev ter analiziranju bioloških in energetskih vrednosti šolskih obrokov. Sodelujejo pri delitvi malic in kosil ter pri pospravljanju (deserviranju). Vključujejo se v priprave praznovanj in pogostitev v šoli ali kraju, pomagajo pri pripravah, strežbi in pri pospravljanju. Sodelujejo pri urejanju notranjih in zunanjih površin šole ter pri pranju in likanju šolskega perila. V te vrste dejavnosti so vključeni učenci od 6. do 8. razreda.

Za učinkovito izvajanje šolske prehrane ima osnovna šola vodjo šolske prehrane.

Vodja šolske prehrane v osnovni šoli zlasti: organizira delo v zvezi z načrtovanjem in izvajanjem šolske prehrane, načrtuje nakup kuhinjskih pripomočkov in orodij, kuhinjske in namizne posode, načrtuje in organizira nakup živil ter skrbi za pravilno uskladiščenje in vodenje evidence o porabi živil, skrbi za izvajanje sanitarno-higienskih predpisov ter strokovno izpopolnjevanje kuhinjskega osebja ter sodeluje z učitelji, drugimi delavci šole in s starši v zvezi z navajanjem učencev na zdravo prehrano.

Vodja šolske prehrane opravlja tudi druge naloge v zvezi z delovnim načrtom in v skladu z normativom, ki ga sprejemajo uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti.

3.10. Šolski novinci

Vzgojni program priprave otrok na osnovno šolo praviloma izvajajo vzgojnovarstvene organizacije, in sicer za otroke, ki so vanjo redno vključeni, in za vse ostale otroke, če imajo za to prostorske in kadrovske možnosti. Priprava je obvezna in se izvaja v šolskem letu pred vstopom v 1. razred osnovne šole.

V primeru, da v šolskem okolišu ni vzgojnovarstvene organizacije, ali zaradi drugih razlogov, organizira in izvaja pripravo osnovna šola v sodelovanju z najbližjo vzgojnovarstveno organizacijo. Vzgojno delo v tem primeru opravljajo vzgojiteljice predšolske vzgoje ali učitelji razrednega pouka po vzgojnem programu, ki ga sprejme Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje.

V mesecu maju ali juniju komisija za sprejem šolskih novincev oblikuje mnenje o zrelosti za vstop v šolo za tiste učence, za katere mora po zakonu ugotoviti zrelost. Pri ugotavljanju zrelosti za vstop otroka v osnovno šolo upošteva zlasti pogoje in možnosti ter dinamiko otrokovega razvoja v celotnem predšolskem obdobju glede na okolje, kjer živi in njegovo uspešnost pri pripravi na osnovno šolo. Komisija za sprejem šolskih novincev preverja telesno-funkcionalno in mentalno-funkcionalno zrelost in stopnjo integrativnosti otrokove osebnosti. Na osnovi globalne ocene ugotovi zrelost posameznega otroka za vstop v šolo. Če ugotovi, da otrok ni zrel za šolo, mu odloži obiskovanje prvega razreda za eno leto in to ugotovitev pismeno obrazloži. Otrok še naprej obiskuje pripravo na osnovno šolo.

O ugotovitvah komisije obvesti šola starše najmanj dva meseca pred zatekom pouka. Če se starši ne strinjajo z odločitvijo komisije za sprejem šolskih novincev, se lahko v 8 dneh pritožijo zoper takšno odločitev na svet šole. Ta najkasneje v 15 dneh obravnava prejeto pitožbo: lahko jo zavrne ali pa razveljavi odločitev komisije, če ugotovi nepravilnost postopka, in da navodila za ponovno ugotavljanje otrokove zrelosti za vstop v šolo in pogojev okolja za njegov razvoj. O sklepu sveta šole obvesti šola starše najkasneje v treh dneh po sprejemu sklepa.

Komisija za sprejem šolskih novincev lahko na osnovi ugotovitev napoti otroka na komisijo za razvrščanje otrok z motajami v telesnem in duševnem razvoju pri občinski skupnosti socialnega skrbstva. Če ta komisija učenca na osnovi njegove sezorične,

motorične ali mentalne prizadetosti z odločbo napoti v osnovno šolo s prilagojenim programom, če pa se starši pritožijo zoper odločbo komisije na Skupnost socialnega skrbstva Slovenije, ga je redna osnovna šola dolžna vključiti v pouk. Če Skupnost socialnega skrbstva potrdi pravilnost postopka in oceno otrokovih zmožnosti na temelju ponovnega preizkusa, ki ga opravi strokovna komisija druge stopnje za razvrščanje, tedaj osnovna šola ni dolžna vključiti tega otroka v pouk, temveč le pomaga otroku in njegovim staršem vključiti otroka v ustrezno osnovno šolo s prilagojenim programom.

V skladu z delovnim načrtom in možnostmi lahko osnovna šola ugotovi doseženo stopnjo zrelosti za vse otroke. Te podatke uporablja za izvajanje pomoči otrokom pri razvijanju posameznih funkcij, za oblikovanje oddelkov 1. razreda, individualizacijo in diferenciacijo pouka v 1. razredu, načrtovanje in izvajanje pomoči otrokom s specifičnimi učnimi in vzgojnimi težavami ter z razvojnimi zaostanki.

Osnovna šola lahko v sodelovanju s šolsko zdravstveno službo in v dogovoru s starši odloži učencu obiskovanje prvega razreda za eno leto tudi med šolskim letom, če ugotovi, da pot v šolo in obremenitev z vzgojnoizobraževalnim delom škodljivo vpliva na njegovo zdravje, ali pa če zaradi bolezni pogosto izostaja od pouka.

Učitelji namenjajo šolskim novincem še posebno skrb. Zlasti v prvih mesecih šolskega dela učitelji povezujejo pouk z drugimi dejavnostmi, ki učence sproščajo, da se v šoli dobro počutijo. Od metod in oblik predšolske vzgoje postopno prehajajo na metode in oblike pouka. Zato je potrebno obojestransko sodelovanje pedagoških delavcev šole in vzgojnovarstvene organizacije.

Učitelji in svetovalni delavci spremljajo počutje in napredovanje šolskih novincev.

Šola si na podlagi zapažanj in ugotovitev prizadeva, da čim prej odpravi ali ublaži morebitne motnje in slabo počutje posameznih učencev.

3.11. Sodelovanje med šolo in starši pri pedagoškem delu

Sodelovanje šole in staršev pri vzgoji otrok se kaže zlasti pri usklajevanju prizadevanj za zdrav telesni in duševni razvoj otrok ter v neposredni pomoči staršev pri uresničevanju nekaterih nalog iz programa življenja in dela šole. Oblike sodelovanja med šolo in starši so zlasti: roditeljski sestanki, govorilne ure (z razrednikom, predmetnim učiteljem, svetovalnim delavcem ali ravnateljem), obiski učiteljev, svetovalnih in drugih strokovnih delavcev na učenčevem domu, vključevanje staršev v organizacijo in izvajanje ekskurzij, izletov, letovanj, prireditev, akcij, tekmovanj in interesnih dejavnosti ter v druge oblike sodelovanja, ki jih osnovna šola določi z delovnim načrtom. Preko teh oblik sodelovanja izvaja šola tudi pedagoško izobraževanje staršev.

Individualni stiki s starši so namenjeni obravnavanju posameznega učenca. Omogočajo enakopravno izmenjavo spoznanj o otroku ter dogovore o vzgojnem režimu in ukrepih, ki so potrebni za nadaljnje delo z otrokom. Obiski razrednika ali svetovalnega delavca na domu učenca so potrebni zlasti ob socialno-patoloških pojavih v družini ali ožjem socialnem okolju.

Starši spremljajo razvoj in napredek svojih otrok ter zato obiskujejo šolo tudi v govorilnih urah. Lahko pa obiščejo šolo tudi zunaj govorilnih ur bodisi na lastno pobudo ali na povabilo razrednika, ravnatelja ali drugih delavcev šole.

Šola pošilja staršem pismena obvestila takrat, kadar jih obvešča o posebnih dogodkih v šoli, jih vabi na sestanke, se želi z njimi posvetovati ali jih informirati o delu in napredku učenca. Informacije morajo biti pedagoško pripravljene, premišljene in taktne.

Kadar želi šola posredovati staršem informacije o življenju in delu šole ali oddelka, organizira roditeljske sestanke, kamor lahko povabi starše vseh učencev šole ali oddelka ter jih tudi seznanja s pomembnimi psihološkimi, pedagoškimi in sociološkimi ugotovitvami.

Pomembno je delo s starši v manjših skupinah. Osnovna metoda dela v takih skupinah je razgovor ali diskusija, ki omogoča izmenjavo informacij, izkušenj in stališč ter vodi k oblikovanju skupinskega mnenja.

Šola se po potrebi posvetuje s starši glede obremenjenosti učencev z domačim učenjem in drugim delom v zvezi s pripravo na pouk, s čimer šola zagotavlja kontinuiranost in učinkovitost vzgojnoizobraževalnega dela in skrbi za zdravje učencev.

4. OBLIKE IN NAČINI UVELJAVLJANJA AKTIVNE VLOGE UČENCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU TER VZGOJE UČENCEV ZA SAMOUPRAVLJANJE IN AKTIVNO DRUŽBENO ŽIVLJENJE

Kontinuirano posodabljanje vzgojnoizobraževalnih vsebin, uveljavljanje sodobnih oblik in metod dela pri pouku in drugem vzgojnoizobraževalnem delu, funkcionalno in fleksibilno povezovanje vseh vrst vzgojnoizobraževalnega dela ter druga prizadevanja šole za kvaliteto dela so osnova za uveljavljanje aktivne in samoupravne vloge učencev. Učitelji in drugi delavci postopno in smotrno, v skladu z ugotovitvami o sposobnostih in osebnostnih lastnostih, o delu in razvoju učencev ter drugimi pogoji organizirajo neposredne in posredne oblike, diferenciacijo in individualizacijo vsega vzgojnoizobraževalnega dela. Tako tudi spodbujajo, oblikujejo in utrjujejo zavesten odnos učencev do učenja in drugega dela. Pri povezovanju pouka s praktičnim delom spoznajo potrebnost in pomembnost učenja, njegovo družbeno vlogo ter se navajajo na aktivno delovanje v šoli in okolju. Omogočamo jim, da v vzgojnoizobraževalnem procesu sodelujejo pri načrtovanju dela, opredeljevanju oblik, metod in sredstev za delo in izvajanju in vrednotenju pouka in drugega dela. Z uveljavljanjem samostojnega dela v vzgojnoizobraževalnem procesu se učenci z zavestno aktivnostjo postopno usmerjajo k samoizobraževanju in uporabi pridobljenega znanja. Tako pridobivajo lastnosti, ki so pomembne za ustvarjalno, samostojno in družbeno delo. Zato šola pri vzgojnoizobraževalnem delu poleg aktiviranja intelektualnih funkcij razvija in spodbuja motivacijo učencev, jo krepi z doživljanjem uspehov ter z neposrednim vključevanjem učencev v različne vrste dela v šoli in zunaj nje.

Aktivna vloga učencev v vzgojnoizobraževalnem procesu omogoča, spodbuja in utrjuje učne in delovne navade. S tem se učenci postopno usposabljaajo za samostojno, učinkovito in vztrajno misleno in drugo delo, ki vodi k samostojnemu pridobivanju znanja in v kasnejšem življenju k stalnemu izpopolnjevanju in poglobljanju znanja za ustvarjalno uporabo v novih pogojih. Zato učitelji in drugi delavci v osnovni šoli organizirajo vzgojnoizobraževalno delo tako, da sistematično razvijajo učne in delovne navade učencev.

Učitelji in drugi delavci posodablajo vzgojnoizobraževalne vsebine z novimi spoznanji in aktualnimi dogajanjem, vnašajo značilnosti in probleme iz okolja, povezujejo teoretična spoznanja s praktičnim delom in z drugimi dejavnostmi. S tem vzbujaajo pri učencih vedoželjnost, domiselnost, iniciativnost in težnjo po lastnem razvoju, po odkrivanju novega, po razvijanju svojega okolja. To pa jim oblikuje in utrjuje zavest o nujnosti medsebojnega sodelovanja, dogovarjanja ter skupne in osebne odgovornosti do lastnega razvoja in razvoja družbene skupnosti.

Za spodbujanje aktivnosti daje šola učencem tudi priznanja, pohvale, nagrade in vzgojne ukrepe. Učence ali skupine učencev pohvalijo in nagradijo ter izrečejo druge vzgojne ukrepe učitelji, razrednik, učiteljski zbor oddelka, ravnatelj, učiteljski zbor ter tudi skupnost učencev oddelka, skupnost učencev šole, organizacije učencev, svet staršev, svet šole, društva ter druge organizacije in skupnosti, ki sodelujejo s šolo. Osnovna šola ta postopek s statutom podrobno določi ter postopek za uveljavljanje varstva pravic učencev.

Sočasno z aktivno vlogo učencev osnovna šola uveljavlja tudi samoupravljanje učencev pri pouku in drugem vzgojnoizobraževalnem delu. Vzgojo učencev za samoupravljanje in aktivno družbeno življenje realizira osnovna šola z uvajanjem učencev v dosledno, sistematično in neposredno samoupravljanje ter z aktivnim sodelovanjem učencev pri reševanju vprašanj, ki se pojavljajo v zvezi z njihovim delom in življenjem v šoli in zunaj nje. Temelj vzgoje za samoupravljanje in aktivno družbeno življenje je neposredna udeležba učencev pri načrtovanju, izvajanju, spremljanju in vrednotenju dela, uravnavanju medsebojnih odnosov v oddelku, skupini in šoli ter njihovo vključevanje v samoupravno vodenje interesnih in drugih dejavnosti ter organizacij učencev.

Za uresničevanje pravic do samoupravljanja oblikujejo učenci skupnost učencev oddelka in skupnost učencev šole. Skupnost učencev oddelka obravnava in rešuje konkretna vprašanja v zvezi z izvajanjem pouka in drugega dela, obravnava aktivnost in uspešnost učencev, repuje vprašanja medsebojnih odnosov ter sodeluje pri urejanju in reševanju nalog v zvezi z delom šolske skupnosti. Sodelova-

nje vseh učencev oddelka pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju življenja in dela skupnosti učencev oddelka je temeljni pogoj za uspešnost samoupravnega delovanja učencev. Skupnost učencev oddelka organizira oddelčne konference, kjer se učenci dogovarjajo o programu dela, sprejemajo naloge ter analizirajo opravljeno delo. Skupnost učencev oddelka vodi odbor skupnosti. Za pomoč učencem pri delu skupnosti učencev oddelka je neposredno odgovoren razrednik.

Skupnost učencev šole obravnava in rešuje vprašanja življenja in dela vseh učencev šole ter daje predloge za oblikovanje in izvajanje delovnega načrta. Skupnost učencev šole lahko organizira zbor učencev šole, lahko pa preko delegatov skupnosti učencev oddelka rešuje posamezna vprašanja, ki se nanašajo na delo in življenje učencev in šole. Skupnost učencev šole vodi odbor skupnosti; za pomoč pri delu skupnosti učencev šole je neposredno odgovoren ravnatelj ali vodja enote.

Samoupravno se učenci organizirajo in aktivno delujejo v interesnih dejavnostih, ki jih izvaja šola v obsegu zagotovljenega in razširjenega programa ter v šolskih kulturnih, športnih in drugih društvih ter klubih, družinah in taborih.

Učenci osnovne šole učinkovito uveljavljajo in razvijajo samoupravljanje in aktivno delujejo v organizacijah Zveze pionirjev in Zveze socialistične mladine ter v podmladkih družbenih in drugih organizacij. Učenci, vključeni v Zvezo pionirjev in Zvezo socialistične mladine, s svojim delom neposredno prispevajo k zagotavljanju boljših pogojev za učenje, delo, igro in razvedrilo ter za samoupravno življenje. Tako učenci neposredno z lastno aktivnostjo uveljavljajo idejne, kulturne, socialne in moralne vrednote narodov in narodnosti Jugoslavije ter si v skladu s svojimi sposobnostmi in pogoji dela prizadevajo uveljaviti pri svojem delu pridobitve NOB in socialistične revolucije ter socialističnega samoupravljanja. Pionirji in mladinci v oddelčni skupnosti pretresajo in rešujejo vprašanja v zvezi z življenjem in delom oddelka in se aktivno vključujejo v razprave o vprašanjih, ki jih obravnava skupnost učencev šole. V okviru pionirskega odreda in osnovne organizacije Zveze socialistične mladine se pionirji in mladinski zavzemajo za dosledno izvajanje

ustreznih samoupravnih oblik dela in življenja pionirjev in mladincev tako v svojih organizacijah kot tudi v vseh drugih dejavnostih. Zavzemajo se za samoupravno organiziranje in izvajanje interesnih dejavnosti in drugih aktivnosti, za katere so se samoupravno dogovorili in ki prispevajo k oblikovanju mlade osebnosti. Z organizacijo različnih prireditvev, proslav, akcij in drugih manifestacij ohranjajo, negujejo in razvijajo tradicije NOB, nacionalne kulture in kulture drugih narodov in narodnosti ter se aktivno vključujejo v prizadevanja za zagotovitev boljših pogojev za delo in življenje v šoli. Aktivno se vključujejo v delo družbenih organizacij, društev in klubov v krajevni skupnosti in občini ter tako zadovoljujejo svoje interese, poglobljajo znanje in pridobivajo izkušnje za aktivno in ustvarjalno življenje v socialistični samoupravni družbi. V skladu s svojimi sposobnostmi prevzemajo tudi odgovornejše družbene obveznosti, kot npr. skrb za bolne sošolce, invalidne, obolele in stare ljudi; vključujejo se v sosedsko pomoč, skrbijo za čisto okolje, spomenike NOB, kulturne znamenitosti, ohranjanje naravnega okolja, sodelujejo pri preučevanju zgodovine svojega kraja, zbirajo odpadne surovine ipd.

Pionirji in mladinci uresničujejo programe interesnih in drugih dejavnosti v sekcijah, krožkih, klubih, društvih, združenjih, pionirskih zadrugah in podmladkih različnih organizacij. V interesnih skupnostih volijo svoja vodstva, ki delujejo ob mentorstvu odraslih, ter se povezujejo z družbenim okoljem. Za pomoč pri njihovem delu je v šoli svet pionirskega odreda, ki ga poleg delegatov pionirjev in mladincev sestavljajo še delegati mentorjev, staršev ter predstavniki samoupravnih organizacij in skupnosti kraja.

5. NAVODILA ZA POVEZOVANJE POUKA Z DRUGIMI VRSTAMI VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEGA DELA IN DRUGIMI AKTIVNOSTMI ŠOLE

Učinkovito povezovanje pouka z drugimi vrstami vzgojnoizobraževalnega dela zagotavlja šola zlasti s smotrnim in celovitim načrtovanjem vzgojnoizobraževalnega dela v delovnem načrtu, s fleksibilnim in učinkovitim prepletanjem in izmenjavo pouka in drugih dejavnosti ter z vključevanjem vseh učiteljev in drugih delavcev v izvajanje različnih vrst vzgojnoizobraževalnega dela. S povezovanjem pouka z drugimi vrstami vzgojnoizobraževalnega dela šola povečuje učinkovitost pedagoškega delovanja ter možnosti za večjo uspešnost učencev in za zadovoljevanje njihovih razvojnih potreb.

Osnovna šola povezuje pouk po vzgojnoizobraževalnih področjih s kulturno, z naravoslovno in s šolsko športno dejavnostjo, s praktičnim proizvodnim in drugim družbeno potrebnim delom učencev in z drugimi dejavnostmi, s katerimi bogati življenje in delo šole in okolja.

Pri načrtovanju interesnih dejavnosti fakultativnih predmetov in tečajev izhaja šola iz razvojnih možnosti in interesov učencev, pogojev in možnosti šole, interesov staršev in značilnosti, potreb in interesov družbenega okolja. Šola načrtuje različne vrste interesnih dejavnosti, ki razvijajo telesne, intelektualne, delovno-tehnične, družbeno-moralne in estetske lastnosti učencev. Pri načrtovanju in razvijanju interesnih dejavnosti upošteva načelo vzgojnosti, raznovrstnosti, prostovoljnosti, uspešnosti, aktivnosti, primernosti, individualnosti in kolektivnosti ter samoupravnosti, usmerjanja in povezovanja z okoljem. Za doseganje boljših uspehov uveljavlja tudi na tem področju različne oblike dela, tako da se učenci združujejo in delajo v skupinah, krožkih, družinah, klubih in društvih; uveljavlja ustrezne metode dela ter tehnike motiviranja in spodbujanja učencev, individualnega in skupinskega dela ter usmerjanja. Pri opredelje-

vanju interesnih dejavnosti v obsegu zagotovljenega in razširjenega programa osnovna šola upošteva pripravljenost družbenega okolja za aktivno sodelovanje pri zagotavljanju pogojev in izvajanju interesnih dejavnosti.

Najučinkoviteje povezuje pouk z drugimi vzgojnoizobraževalnimi dejavnostmi ter drugimi aktivnostmi celodnevna osnovna šola, ki jih optimalno združuje v enovit vzgojnoizobraževalni proces za vse učence ter tako intenzivno uresničuje vzgojnoizobraževalne smotre. Celodnevna osnovna šola v svojo programsko strukturo enakovredno vključuje in integrira vzgojnoizobraževalne dejavnosti zagotovljenega in razširjenega programa, jih povezuje z delom in aktivnostmi učencev, zlasti z dejavnostjo pionirske in mladinske organizacije ter samoupravnimi skupnostmi učencev. Uveljavlja aktivne oblike in metode dela, v katerih se izraža samostojnost, iniciativnost, izvirnost in ustvarjalnost učencev, uveljavlja demokratične odnose med vsemi subjekti v vzgojnoizobraževalnem procesu ter ustvarja ugodno razpoloženje za delo.

Integracija vzgojnoizobraževalnega dela omogoča vsem učencem, da se izražajo v različnih aktivnostih ter v njih doživljajo uspeh in samopotrditve.

Celodnevna osnovna šola glede na pogoje, značilnosti in potrebe okolja organizira za vse učence poleg obveznih vsebin in oblik vzgojnoizobraževalnega dela tudi druge oblike razširjenih vzgojnoizobraževalnih dejavnosti in se vključuje v življenje in delo kraja.

Ena bistvenih značilnosti celodnevne osnovne šole je, da opravijo učenci šolsko delo v šoli in da v šoli preživijo tudi del svojega prostega časa.

Delo in življenje učencev v celodnevni osnovni šoli je razpojeno tako, da se prepletajo intelektualne dejavnosti z rekreativnimi, sprostitevimi dejavnostmi (minuta za zdravje, odmori,

rekreativni odmor, telesnokulturna dejavnost ipd.). Te vsebujejo vse vrste pouka, samostojno učenje in dejavnosti prostega časa ter prehrano in zdravstveno varstvo. Delo in življenje učencev v COŠ je prilagojeno njihovim zmogljivostim, potrebam in nalogam, zato se po posameznih stopnjah razlikuje.

Učenci 1. in 2. razreda so v šoli 6,5 ur, 3. in 4. razreda 7 ur in do 5.-8. razreda 8 ur. Imajo pouk (po predmetniku), samostojno učenje in dejavnosti prostega časa. Te obsegajo čas prostosti in čas prostovoljnosti.

Pouk in samostojno učenje potekata praviloma v vseh razredih v dveh časovnih intervalih, pretežni del dopoldne in preostali del popoldne. Opoldanski čas je namenjen prehrani in prostosti učencev, od 1. do 4. razreda pa en del tudi interesnim in drugim prostovoljnimi dejavnostim.

Ure samostojnega učenja trajajo od 30 do 45 minut in se ravna po starosti in zmogljivosti učencev. V 1. in 2. razredu je tedensko največ 5 ur, v 3. in 4. razredu 6,30 ur in od 5.-8. razreda 7,30 ur. Med dopoldanskim in popoldanskim poukom in samostojnim učenjem je opoldanski prosti čas s kosilom, ki traja za učence od 1.-4. razreda najmanj 1,45 ur in od 5.-8. razreda 1,15 ur.

Celodnevna osnovna šola lahko izvaja del razširjenega programa za posamezne skupine učencev tudi zunaj programa, določenega za vse učence (npr. nekatere interesne dejavnosti, ŠŠD, pouk fakultativnih predmetov ipd.), ali pa redni program za posamezne učence drugače razporeja, če se vključujejo v delo drugih vzgojno-izobraževalnih organizacij (npr.: glasbene šole in podobno) v dogovoru ali soglasju s starši. Z razvrstitvijo dejavnosti, z vsebino in oblikami dela, šola zagotavlja, da se učenci v šoli učijo, opravljajo druge naloge, se hranijo, rekreirajo, sproščajo in po potrebi počivajo.

V oddelkih z majhnim številom učencev se urnik življenja in dela učencev primerno prilagodi.

Učiteljevo delo v celodnevni osnovni šoli je načrtovano tako, da omogoča tedensko vključevanje v vse sestavine celodnevne šole ter zagotavlja pestrost in racionalnost vzgojnoizobraževalnega dela. Učitelj dela neposredno z učenci pri pouku, samostojnem učenju, v dejavnostih prostega časa in pri prehranjevanju učencev. To omogoča vsebinsko in organizacijsko interakcijo in integracijo dejavnosti, boljše poznavanje vsakega učenca in njegovih sposobnosti in interesov, racionalno porabo časa, ugotavljanje učinkovitosti dela, strokovno pomoč učencem pri vseh vrstah dejavnosti.

Celodnevna osnovna šola omogoča in spodbuja medsebojno pomoč učencev ter pomoč starejših učencev mlajšim. Ustrezno jih lahko vključuje v organizacijo in izvajanje rekreacije, šolske prehrane ter pri drugem delu.

Zaradi odgovornosti, zahtevnosti in racionalizacije dela se učitelji na delo pripravljajo in spremljajo rezultate dela timsko; si smotrno delijo delo ter sproti izmenjavajo mnenja in izkušnje.

Za celodnevno življenje in delo učencev v šoli mora imeti šola ustrezne materialne pogoje. Poleg ustreznega števila učiteljev mora imeti pogoje za popolno izvedbo enoizmenskega pouka v matičnih in specialnih učilnicah, ustrezne notranje in zunanje površine za rekreacijo učencev ter prostore za kulturno in zdravo prehranjevanje vseh učencev. Učenci se morajo v šolskih prostorih dobro počutiti, zato tudi sami prispevajo k ureditvi prostorov in ustvarjanju prijetnega vzdušja.

V skladu z možnostmi in potrebami organizira osnovna šola podaljšano bivanje za učence, ki so potrebni posebne pomoči. Zanje organizira vzgojnoizobraževalno delo po načelih, ki veljajo za celodnevno šolo. Delo v podaljšanem bivanju obsega samostojno delo učencev, organizirano rekreacijo, interesne dejavnosti. Podaljšano bivanje mora biti tako organizirano, da zagotavlja zdravo pre-

hranjevanje učencev in vključevanje učencev v dodatni, dopolnilni in fakultativni pouk, v interesne dejavnosti in drugo delo.

Šola funkcionalno povezuje delo oddelkov podaljšanega bivanja s poukom in drugimi dejavnostmi. Osnovne šole s podaljšanim bivanjem uveljavljajo zlasti naslednje značilnosti celodnevne šole: v sestavinah podaljšanega bivanja namenjajo več časa za vključevanje učencev v različne dejavnosti zlasti zaradi intenzivnejšega uveljavljanja delovne in politehnične vzgoje. V interesne dejavnosti vključijo vse učence, povezujejo sestavine podaljšanega bivanja s poukom ter tako zlasti zagotovijo ustrezno obremenjenost in zaposlitev učencev; učitelji se v razredu v skladu z možnostmi vključujejo v delo podaljšanega bivanja in obratno, v oddelke podaljšanega bivanja vnašajo minuto za zdravje, rekreativni odmor, telesnovzgojne dejavnosti ter razvijajo samoupravo učencev. Vodje oddelkov PB si delijo delo med seboj zlasti pri dejavnostih prostega časa učencev. Šole uvažajo tudi v pouk posamezne elemente celodnevne šole ter se intenzivno povezujejo z družbenim okoljem.

Kadar ni možnosti za uvedbo celodnevne šole, organizira šola v skladu s potrebami in možnostmi uporabnikov razširjen program interesnih in drugih dejavnosti za vse učence ter pri celotnem delu uveljavlja zlasti naslednje elemente celodnevne šole: sistematično navaja učence na samostojno delo in na samoizobraževanje, v skladu z obsegom in zahtevnostjo ustrezno in smotrno zaposluje učence z domačim delom v zvezi s šolo, smotrno jih vključuje v interesne in druge dejavnosti razširjenega programa, organizira smotrno delitev dela učiteljev, da delajo neposredno z učenci pri pouku in pri drugih vzgojnoizobraževalnih dejavnostih predvsem zaradi:

globljega spoznavanja učencev, širšega pedagoškega delovanja, sproščenih medsebojnih odnosov na vseh ravneh, povezovanja pouka s praktično aktivnostjo ter zaradi večje skrbi za zdravstveno varstvo, prehrano učencev, za zdrav telesni in duševni razvoj ter zaradi uveljavljanja sistematičnega usmerjanja učencev. Večstranska dejavnost šole in učiteljev razširja in pospešuje tudi povezovanje šole z okoljem.

Intenzivno povezovanje pouka z drugimi oblikami vzgojnoizobraževalnega dela in drugimi aktivnostmi šole izvaja osnovna šola tudi v šoli v naravi. Šola v naravi je sodobna organizacijska oblika vzgojnoizobraževalnega dela. Učenci in učitelji odidejo za nekaj dni v drug kraj ter tam izvajajo pouk ter drugo vzgojnoizobraževalno delo, zlasti tečaje plavanja ali smučanja. Zaradi novih pogojev življenja in dela ter povezovanja pouka z drugimi dejavnostmi spoznavaajo učenci življenje v skupnosti, življenje v naravi, navajajo se na samostojno premagovanje težav, na solidarnost in tovarištvo, na osebno odgovornost, na smotrno izrabo prostega časa, načrtno razporejanje dejavnosti in odmorov v teku dneva in krepijo svojo obrambno sposobnost.

Letna šola v naravi s tečajem plavanja se lahko organizira v obmorskih krajih ali termalnih kopališčih, v počitniških domovih, šolah, taborih ipd. ob koncu šolskega leta ali na začetku šolskega leta v primernih vremenskih razmerah po možnosti za nižje razrede. Zimska šola v naravi s tečajem smučanja pa se organizira pozimi ob ugodnih snežnih razmerah za višje razrede. Poleg pouka in tečaja izvajajo učenci tudi druge organizirane dejavnosti. Predvsem je treba uveljaviti elemente in naloge v zvezi s splošno ljudsko obrambo, tako da učenci praktično opravljajo posamezne vaje. Vsebina dela se dopolnjuje z interesi družbenih in športnih organizacij, ki sodelujejo pri načrtovanju programa (npr. športna značka, tekmovanja iz znanja NOB itd.).

Vsebina dela se dopolnjuje glede na konkretne razmere, tako da učenci spoznajo življenje in delo ljudi v kraju ter naravne, gospodarske in kulturne značilnosti kraja.

V šoli v naravi je treba zavestno ustvarjati in usmerjati delovne situacije, pri katerih učenci odločajo in se soočajo tudi s posledicami svojih pobud in odločitev ter si tako oblikujejo pomembne pravine o samoupravljanju.

6. SODELOVANJE OSNOVNIH ŠOL MED SEBOJ TER Z DRUGIMI ORGANIZACIJAMI, SKUPNOSTMI IN DRUŠTVI

Osnovne šole na območju krajevnih skupnosti, občine in pokrajine sodelujejo med seboj zlasti pri usklajevanju dela v zvezi z načrtovanjem, spremljanjem in vrednotenjem vzgojnoizobraževalnega dela, pri planiranju in izvedbi različnih prireditev, akcij in manifestacij ter pri vključevanju v družbenopolitično, kulturno, telesnokulturno in tehničnokulturno življenje mladine in občanov. Na področju vzgojnoizobraževalnega dela osnovne šole zlasti sodelujejo pri prizadevanjih za pospeševanje strokovnosti in kvalitete dela, racionalnega usmerjanja učencev, organizacije in delitve dela pri izvajanju fakultativnega pouka materinega jezika ter pouka v materinem učnem jeziku za učence, ki prihajajo iz drugih socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin; organizaciji in izvajanju dodatnega in fakultativnega pouka, smotrni uporabi učnih sredstev, pripomočkov in šolskih prostorov ter se sporazumevajo pri izmenjavi učiteljev, svetovalnih in drugih strokovnih delavcev. Zato se osnovne šole v skladu z zakonom povezujejo v skupnosti ter organizirajo strokovne občinske in medobčinske aktivnosti, v katere so vključeni ravnatelji, učitelji, svetovalni in drugi strokovni delavci. Osnovne šole lahko usklajujejo priprave na oblikovanje splošnih samoupravnih aktov ter oblikujejo enotna izhodišča meril za pridobivanje in razporejanje prihodka.

Osnovne šole lahko sodelujejo tudi z osnovnimi šolami v republikah, zveznem in širšem merilu. Sodelovanje s temi šolami se realizira z izmenjavo medsebojnih obiskov učencev in delavcev šol, kulturnimi, športnimi in drugimi tekmovanji, izmenjavo gradiv in dokumentov, s skupnimi letovanji učencev ter drugimi oblikami medsebojnega sodelovanja.

Osnovne šole in vzgojnovarstvene organizacije tesno sodelujejo pri organizaciji in izvedbi priprave otrok na šolo, zlasti pri postopku ugotavljanja zrelosti učencev za vstop v šolo, pri izmenjavi mnenj o uspešnosti priprave na šolo in pri postopnem uvajanju novincev v šolsko leto. Uveljavljajo tudi druge oblike

sodelovanja in dogovarjanja zlasti glede racionalne izrabe prostorov in zunanjih površin ter prehrane otrok in učencev. Osnovne šole in vzgojnovarstvene organizacije sodelujejo tudi pri izobraževanju staršev, načrtujejo medsebojne delovne oblike pedagoških delavcev, planirajo skupne prireditve, proslave in druge manifestacije.

Osnovne šole in osnovne šole s prilagojenim programom sodelujejo pri organiziranju različnih oblik vključevanja učencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in učencev, ki se šolajo v organizacijah za usposabljanje, v družbeno okolje. Šole sodelujejo tako, da organizirajo skupno delo učencev npr. v interesnih dejavnostih, pri športnih dnevih, šoli v naravi, pri obrabnem dnevu ter drugih dejavnostih. Šole lahko sodelujejo tudi prek šolskih športnih društev, pionirske in mladinske organizacije ter drugih organizacij učencev pri načrtovanju in izvajanju kulturnih javnih prireditev v krajevni skupnosti in občini ter pri telesnokulturnem, kulturno-prosvetnem, družbeno potrebnem delu in drugem življenju učencev.

Povezovanje in sodelovanje osnovnih in glasbenih šol se nanaša zlasti na dogovarjanje o tesnejši programski povezanosti, sodelovanju na področju izobraževanja delavcev šol, sporazumevanju in smotrni uporabi učnih sredstev (instrumenti, notna in strokovna knjižnica, diskoteka in fonoteka, audiosnemalne naprave ipd.), o smotrnem izkoriščanju šolskih prostorov ter smotrni zaposlitvi glasbenih pedagogov, o sodelovanju in pomoči pri glasbeni dejavnosti v osnovni šoli - ter na neposredno sodelovanje pri odkrivanju glasbeno nadarjenih otrok že v nižjih razredih osnovne šole, usmerjanju in vključevanju takih otrok v glasbeno šolo ter sodelovanje pri poklicnem usmerjanju za glasbene poklice. Šole se tudi dogovarjajo o ustreznem razporejanju dela, obremenjevanju z delom in poseganju v prosti čas tistih učencev, ki obiskujejo glasbeno šolo in tam uspešno napredujejo. Osnovne in glasbene šole skupno načrtujejo in opravljajo del nalog na splošnokulturnem področju.

Osnovne šole sodelujejo s srednjimi šolami zlasti na področju usmerjanja učencev ter načrtujejo sodelovanje učiteljev in šolskih svetovalnih delavcev pri reševanju problematike v zvezi z usmerjanjem, svetovanjem in nadaljnjim šolanjem učencev, organizaciji študijsko informativnih dni ter srečanju učencev srednjih šol z osmošolci. Osnovne in srednje šole sodelujejo pri izvajanju razširjenega programa ter se dogovarjajo o smotni uporabi prostorov, učil in drugih učnih sredstev.

Osnovne šole tesno sodelujejo s srednjimi in višjimi šolami v pedagoški usmeritvi zlasti glede usmerjanja učencev v pedagoške poklice, pri izvajanju hospitacij ter vključevanju študentov kot mentorjev interesnih dejavnosti v delo osnovnih šol.

Osnovne šole tesno sodelujejo tudi z vsemi strokovnimi in socialnimi ustanovami v krajevni skupnosti in občini, ki svetujejo in pomagajo učencem. Sodelovanje šol s temi eksternati se nanaša zlasti na spremljanje razvoja učencev, usmerjanje učencev v institucijah zunaj šole, terapevtsko delo z učenci, izbiro učencev, ki so potrebni socialne pomoči ali nujne spremembe socialnega okolja ter druge naloge. Učitelji, šolski svetovalni in drugi delavci in delavci eksternatov lahko sodelujejo tudi pri strokovnem izobraževanju, pri pedagoškem in drugem izobraževanju staršev ter drugim delu.

Osnovne šole in organizacije združenega dela materialne proizvodnje sodelujejo zlasti pri organiziranju in izvajanju praktičnega dela učencev in zlasti pri vključevanju učencev v delovni proces. Praktično delo mora ustrezati sposobnostim učencev in nalogam šole, zagotovljeni morajo biti varnostni pogoji, delo mora biti v skladu z vzgojnoizobraževalnimi nalogami osnovne šole. Tudi pri organizaciji in izvajanju interesnih in drugih dejavnosti učencev sodelujejo osnovne šole in OZD, in sicer tako, da se delavci iz proizvodne organizacije vključujejo v delo osnovne šole kot mentorji interesnih in drugih dejavnosti tudi med svojim rednim delovnim časom in da proizvodne organizacije zagotovijo potrebne

prostore in druge materialne pogoje za izvajanje dejavnosti učencev. Tako se proizvodne organizacije posredno in neposredno vključujejo v realizacijo nalog osnovne šole zlasti na področju usmerjanja učencev.

Osnovne šole sodelujejo z organizacijami združenega dela tudi na telesnokulturnem in kulturno-umetniškem področju ter pri izobraževanju odraslih. Organizacije združenega dela lahko prevzemajo v šolah tudi druge obveznosti na podlagi samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov.

Osnovne šole gojijo tesne stike z družbenopolitičnimi organizacijami v krajevni skupnosti in občini. Prizadevajo si ustvariti ustrezne pogoje za delo šole, da bodo imeli vsi učenci možnosti za vsestranski razvoj svoje osebnosti.

Šole se povezujejo tudi z družbenimi organizacijami in društvi, ki s svojim delom bogatijo in širijo vsebine in vrste zlasti interesnih dejavnosti.

7. URESNIČEVANJE STROKOVNOSTI IN KVALITETE DELA

Osnovna šola je odgovorna za strokovno in kvalitetno načrtovanje in izvajanje vzgojnoizobraževalnega in drugega dela v skladu z zakonom o osnovni šoli in programom življenja in dela osnovne šole. Ravnatelj, vodja enote, učitelji, šolski svetovalni in drugi delavci ter strokovni organi organizirajo in izvajajo delo tako, da v skladu s pogoji in možnostmi posodabljaajo pouk ter v sodelovanju z uporabniki razširjajo možnosti za vključevanje učencev v druge oblike vzgojnoizobraževalnega dela, zlasti razširjenega programa.

Za uresničevanje strokovnosti in kvalitete pouka ter drugega dela šola sistematično analizira pogoje življenja in dela učencev ter šole kot celote, načrtno spremlja delo in napredovanje učencev ter spodbuja inovacijsko dejavnost učiteljev. Učitelji in drugi delavci premišljeno in sistematično vnašajo v pouk in drugo delo globalne in parcialne inovacije ter ugotavljajo njihov učinek. Učitelji in drugi delavci usklajujejo obseg in zahtevnost dela z učenci in se dogovarjajo o individualnemu delu z učenci ter sistematično ugotavljajo učinke vsebine, organizacije ter metod in sredstev pri pouku in drugem delu.

Ravnatelj kot pedagoški vodja vodi delo učiteljskega zbora ter spremlja in usmerja delo drugih strokovnih organov, učiteljev in drugih delavcev, se zavzema za uveljavljanje novih oblik, metod in sredstev pri pouku in drugem delu ter po potrebi o svojih ugotovitvah v zvezi s pedagoškim vodenjem obvešča samoupravne in strokovne organe ter jim predlaga ukrepe za odpravo pomanjkljivosti in za povečanje strokovnosti in kvalitete dela.

Osnovna šola v sodelovanju z uporabniki izboljšuje materialne pogoje za delo. Sistematično razširja in izboljšuje šolski prostor, opremljenost razredov, kabinetov in delavnic z učili, orodji in pripomočki, razširja funkcionalno uporabnost šolske knjižnice ter sistematično skrbi za dopolnilno izobraževanje učiteljev in drugih delavcev. Za povečanje strokovnosti in kvalitete dela se šola, učitelji in drugi delavci povezujejo tudi s starši učencev ter z družbenimi in družbenopolitičnimi organizacijami

ter gospodarskimi organizacijami v krajevni skupnosti in občini ter z izobraževalnimi raziskovalnimi in drugimi organizacijami združenega dela.

Učitelji in drugi delavci v osnovni šoli imajo pravico in dolžnost, da razširjajo in poglobljajo svoje **splošno, pedagoško in strokovno znanje** zato, da stalno izpopolnjujejo svoje delovne in druge sposobnosti in delovne zmožnosti in da **lahko uresničujejo** svojo odgovornost za razvoj kvalitete in strokovnosti dela v osnovni šoli. V ta namen oblikujejo in sprejemajo programe za strokovno izpopolnjevanje ter organizirajo in izvajajo izobraževanje po teh programih. Učitelji in drugi delavci osnovne šole se med seboj povezujejo v občinske ali medobčinske aktive.

Za sistematično spremljanje kvalitete in uresničevanja programa življenja in dela osnovne šole ter delovnega načrta, za ugotavljanje rezultatov dela posameznih delavcev in poslovanja osnovne šole, za ugotavljanje uspešnosti dela učencev ter strokovnih in samoupravnih organov ter dela osnovne šole kot celote obravnavajo delavci osnovne šole ter svet šole letno zaključno poročilo. Letno zaključno poročilo obsega zlasti: podatke o uresničevanju programa storitev, oceno učinkovitosti dela, oceno kvalitete vzgojnoizobraževalnega dela, oceno uvajanja sodobnih oblik in metod vzgojnoizobraževalnega dela, oceno doseženih vzgojnoizobraževalnih rezultatov, prikaz razširjene dejavnosti ter povezovanja z družbenim okoljem, prikaz samouprave učencev in druge družbene aktivnosti učencev ter druge za oceno kvalitete in učinkovitosti dela pomembne podatke. Letno zaključno poročilo pošlje osnovna šola najkasneje do konca septembra občinskemu upravnemu organu, pristojnemu za vzgojo in izobraževanje, ter pristojni organizacijski enoti Zavoda SR Slovenije za šolstvo. Letno zaključno poročilo vsebuje tudi statistične obrazce, ki jih šola pošilja Zavodu SR Slovenije za statistiko.

Za poglobljanje in pospeševanje strokovnosti in kvalitete vzgojnoizobraževalnega dela, za izvajanje posameznih nalog iz delovnega načrta ter za učinkovito delo z učenci **in izvajanje** drugih nalog ima osnovna šola šolske svetovalne in druge strokovne delavce. V primeru, da šola nima šolskih svetovalnih delavcev,

si prizadeva, da v sodelovanju in dogovarjanju z drugimi osnovnimi šolami in drugimi vzgojnoizobraževalnimi organizacijami, zavodi za usposabljanje, občinskim socialnim skrbstvom, zdravstvenimi organizacijami in drugimi eksternati zagotovi učiteljem in učencem strokovno pomoč pri delu, učenju in napredovanju.

Šolski svetovalni delavci v sodelovanju z učitelji, starši in drugimi preučujejo in rešujejo aktualna vprašanja vzgojnoizobraževalnega dela šole, posameznega razreda in učencev na osnovi sodobnih psiholoških, socioloških in drugih spoznanj o otroku; pomagajo učiteljem pri sistematičnem spremljanju učencev in pri uresničevanju diferenciacije in individualizacije vzgojnoizobraževalnega dela, pri modernizaciji vzgojnoizobraževalnega dela in pri uporabi sodobne izobraževalne tehnologije; sodelujejo z učitelji in starši pri usmerjanju učencev v dodatni, dopolnilni in fakultativni pouk, v interesne dejavnosti in drugo delo ter pri poklicnem usmerjanju in vključevanju v nadaljnje izobraževanje; v sodelovanju z učitelji in starši ter s specializiranimi ustanovami; pomagajo učencem, ki imajo učne, razvojne, prilagoditvene in osebne težave; sodelujejo pri organiziranju in izvajanju posebne pomoči učencem, ki prihajajo iz drugih socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin, in otrokom delavcev, ki se vračajo z začasnega dela v tujini; sodelujejo pri ugotavljanju zrelosti šolskih novincev za vstop v šolo in skrbijo za njihovo ustrezno in uspešno vključitev v šolsko delo; sodelujejo pri načrtovanju in organiziranju dopolnilnega izobraževanja učiteljev, skrbijo za sprotno informiranje učiteljev o pomembnih in aktualnih ugotovitvah na področju vzgoje in izobraževanja učencev osnovne šole; sodelujejo pri načrtovanju in organiziranju pedagoškega izobraževanja staršev; sodelujejo pri delu skupnosti in organizacij učencev v šoli ter pri povezovanju šole z družbenim okoljem; neposredno se vključujejo v vzgojnoizobraževalno delo.

Šolski svetovalni delavci lahko opravljajo tudi druge naloge v skladu z delovnim načrtom šole in lahko, v skladu z normativom, ki so ga sprejeli uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti, opravljajo šolska svetovalna dela tudi v drugih vzgojnoizobraževalnih organizacijah.

Za povečanje strokovnosti in kvalitete dela, zlasti za razširjanje in poglobljanje znanja učencev, za izvajanje interesnih dejavnosti in pouka fakultativnih predmetov, za izvajanje dodatnega pouka ter za usposabljanje učencev za samostojno delo ima osnovna šola šolsko knjižnico. V knjižnici šola načrtno zbira znanstveno, poljudnoznanstveno in umetnostno literaturo, da tako omogoča učiteljem in drugim šolskim delavcem ter učencem, staršem in drugim, da se informirajo o znanstvenih in literarnih novostih in o delih, ki so pomembna za pridobivanje novega znanja in za oblikovanje odnosa do literarne umetnosti. V šolski knjižnici zbira šola tudi druge vire informacij (plošče, magnetofonske posnetke, diafilme idr.) in tako omogoča, da prerašča knjižnica v šolsko medioteko. Za ureditev in opremljenost s knjigami ter organiziranost dela v šolski knjižnici odgovarjajo vsi učitelji. Naloga vseh učiteljev je tudi navajanje učencev na samostojno uporabo vseh vrst knjižnega gradiva in drugih pripomočkov ter v zvezi s tem usposabljanje učencev za samoizobraževanje in oblikovanje odnosa do knjige. Za dobro organizirano delo in neposredno vodenje šolske knjižnice ima šola knjižničarja.

Knjižničar v osnovni šoli zlasti organizira delo v zvezi z nabavo in zamenjavo knjižnega fonda; ureja knjižnico, dokumentacijo in izposoji knjig; navaja učence na knjižni prostor, na ustrezno vedenje in ravnanje v knjižnici, jih seznaja s pravili za uporabnike knjižnice in s postopkom pri izposoji knjig; usposablja učence za samostojno in aktivno uporabo knjig, knjižničnih pomagal in informacijskih virov; seznaja učitelje in druge delavce s knjižnimi novostmi, sodeluje pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti učencev v zvezi z branjem knjig ter se neposredno vključuje v vzgojnoizobraževalno delo.

Knjižničar organizira tudi druge dejavnosti in opravlja tudi druge naloge v skladu z delovnim načrtom in v skladu z normativom, ki so ga sprejeli uporabniki in izvajalci v občinski izobraževalni skupnosti.

BELEŽKE:

RAZŠIRJENI PREDMETNIK

Vzgojno in obračevalna področja in dejavnosti:	R a z r e d													
	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.	
	T	L	T	L	T	L	T	L	T	L	T	L	T	L
I. FAKULTATIVNI PREDMETI														
Drugi tuji jezik					2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Jeziki jugoslovanskih narodov in narodnosti	1	35	1	35	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Drugi predmeti	1	35	1	35	1	35	2	70	2	70	2	70	2	66
II. INTERESNE DEJAVNOSTI	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
PLETEČARJI: plavanje					25									
kolesarjenje								25						
smučanje										25				

NAVODILA

OBVEZNI PREDMETNI

1. V skladu z zakonom o osnovni šoli, s pravilnikom o šolskem koledarju, s smernicami za delo osnovnih šol in s šolskim načrtom je v šolskem letu na voljo 39, v 8. razredu pa 37 delovnih tednov. Od teh je namenjenih od 1. do 6. razreda 12 tednov, v 7. razredu 33 in v 8. razredu 32 tednov za pouk po predmetih. Razen teh sta namenjena v 7. razredu 2 tedna tečajnemu pouku, v 8. razredu pa je temu namenjen 1 teden.
Vsaka šola je dolžna realizirati predpisano letno število ur pouka pri posameznih predmetih v posameznem razredu. V vseh razredih so ostali 4 tedni namenjeni kulturni in naravoslovni dejavnosti, družbeno potrebnemu delu in šolskim športnim dejavnostim. Navedene dejavnosti so sestavni del pouka, ki ga povezujejo s praktičnim delom in se povezujejo med seboj. Poleg jih izvajajo vse leto v skladu s šolskim koledarjem in svojim letnim delovnim načrtom v povezavi z družbenim okoljem.
2. Tehnično vzgojo v 5. in 7. razredu, gospodinjstvo v 6., ter likovno vzgojo v 7. in 8. razredu se lahko poučuje izmenoma vsakih 14 dni po 2 uri skupaj.
3. V 7. in 8. razredu se tečajni pouk izvaja v bolj ali manj strnjeni obliki praviloma v enem polletju.
4. Zaradi narave dela pri tehnični vzgoji, ter pri obveznem tečajnem pouku se organizirajo učne skupine tako, da ne presegajo števila 20.
5. Za obvezne dejavnosti ob pouku po predmetih so predvidene skupno 4 ure tedensko. Šola jih organizira v skladu s svojimi pogoji in možnostmi, vendar tako, da ima vsak učenec na voljo vsako od teh dejavnosti. Od tega se nameni delu oddelčne skupnosti v vsakem razredu po 1 ura na 14 dni.

6. V okviru zagotovljenega dela interesnih dejavnosti vsaka šola organizira in razvija zborovsko petje.
7. Predmetnik se v izjemnih primerih primerno prilega tudi v oddelkih z majhnim številom učencev, v oddelkih v bolnicah in okrevališčih in za učence po 78. členu ZOŠ.

RAZŠIRJENI PREDMETNIK

8. Razširjeni predmetnik služi šolam le kot orientacija. Normative o številu učencev za izvajanje fakultativnih predmetov, razširjenega programa interesnih dejavnosti in tečajev spraga-majo občinske izobraževalne skupnosti.
9. Učenci od 6.-8. razreda lahko nadaljujejo z učenjem srbsko-hrvatskega jezika v okviru fakultativnih predmetov.
10. Za učence, ki prihajajo iz drugih socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin, šola po potrebi organizira tudi fakultativni pouk materinega jezika, ki je za učence brezplačen.
11. Pri predvidenih tečajih iz razširjenega predmetnika šola lahko spremeni vrstni red in razred. Organizira in izvaja jih skupno z dejavniki družbenega okolja. Lahko tudi v obliki zimske ali letne šole v naravi, če se za to dogovorijo uporabniki in izvajalci v interesnih skupnostih, s starši ali z OZD neposredno.

STROKOVNI SVET SR SLOVENIJE
ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE
Ljubljana, Poljanska cesta 28

RAZPRAVA O PROGRAMU ŽIVLJENJA IN DELA OSNOVNE ŠOLE

Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje je obravnaval Program življenje in dela osnovne šole (v nadaljnjem besedilu - program), ki ga je pripravil Zavod SR Slovenije za šolstvo s sodelovanjem zunanjih sodelavcev, zlasti z vidika uresničevanja Zakona o osnovni šoli in nadaljnjega dograjevaja osnovne šole ter razvoja vzgojnoizobraževalnega procesa.

Ugotovil je, da je program z določenimi popravki in dopolnitvami primeren za širšo razpravo. O smernicah in fakultativnih predmetih bo potekala razprava do 20. 6. 1981, o predmetniku in učnem načrtu pa do 31. 10. 1981. Nosilci razprave naj pošljejo zbrane pripombe, dopolnitve in spreminjevalne predloge Strokovnemu svetu SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje najkasneje do 25. 6. 1981 oziroma do 10. 11. 1981. Pripombe širše razprave bodo skupaj z drugimi pripombami upoštevane pri končnem oblikovanju predloga programa.

Po zakonu o osnovni šoli je program podlaga za načrtovanje vzgojnoizobraževalnega dela. Vsebuje: smernice za delo osnovnih šol, ki določajo načela in navodila za njihovo delovanje; obvezni predmetnik in učni načrt, ki določata obseg in vsebino vzgojnoizobraževalnega dela ter učne načrte za fakultativne predmete.

Sestavni del tega gradiva je obrazložitev programa, ki vsebuje izhodišča za oblikovanje, metodologijo priprave, povzetke vsebine glavnih rešitev ter prikaz in oceno pogojev za uresničevanje.

Dosedanje razprave o programu v Strokovnem svetu SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje in drugih strokovnih telesih so že opozorile na nekatera temeljna vprašanja, na katera naj bi odgovorila tudi širša razprava in tako pomagala dograditi in izpopolniti predlog

programa.

V teh razpravah so izstopala predvsem naslednja vprašanja:

1. Ustreznost programa z vidika temeljnih družbenih in strokovnih izhodišč za nadaljnjo preobrazbo osnovne šole ter celovitega uresničevanja njenih družbenih smotrov in nalog, zlasti razvijanja svobodne, ustvarjalne, samostojne osebnosti samoupravne socialistične družbe, uresničevanja marksistične idejnosti in zasnovanosti, uveljavljanja dosežkov sodobne znanosti in tehnike, upoštevanja interesov in potreb ožjega in širšega okolja ter dosežkov dosedanjega razvoja osnovne šole.
2. Podružbljanje celotnega življenja in dela, sodelovanje in povezovanje šole in okolja, razvijanje osnovne šole kot središča kulturnega in drugega dogajanja ter usklajevanje njene dejavnosti za uresničevanje širše družbene funkcije osnovne šole.
3. Ustreznost vsebine in obsega obveznega - zagotovljenega in razširjenega programa in možnosti, ki jih daje program, da bi šole z neposrednim dogovarjanjem lahko razširjale obseg, vsebino in vrste dejavnosti ter tako zagotavljale postopno preraščanje v celodnevno osnovno šolo.
4. Uresničevanje smotrov politehnične in delovne vzgoje oziroma povezovanje pouka in drugih dejavnosti s praktičnimi vajami, z elementi proizvodnega dela in z drugim delom v šoli in okolju.
5. Povezanost in prepletenost vzgojnih in izobraževalnih smotrov v vseh vzgojnoizobraževalnih področjih, zlasti pa še z vidika uresničevanja smotrov družbenomoralne, zdravstvene, prometne in obrambne vzgoje.
6. Ustreznost obsega in zahtevnosti programa psihofizičnim sposobnostim in razvojni stopnji učencev ter možnosti, ki jih daje za diferenciacijo in individualizacijo vzgojnoizobraževalnega dela, za spodbujanje aktivnosti, samostojnosti, ustvarjalnosti, veselja do dela in za optimalni razvoj učencev.

7. Odgovornost šole in vseh učiteljev za učinkovito usmerjanje učencev kot trajno in načrtno dejavnost v vseh razredih in dejavnostih v tesni povezanosti z odgovornimi dejavniki v okolju.
8. Samostojnost, pobude ter ustvarjalnost šole ter učiteljev pri oblikovanju in izvajanju celovitega programa, izhajajoč iz izkušenj, pogojev, tradicije in potreb okolja in šole.
9. Normativna in metodološka operativnost smernic z vidika načrtovanja in izvajanja vzgojnoizobraževalnega in drugega dela, omogočanje vpliva družbenega okolja in nepretrganega poteka vzgoje in izobraževanja, povezanega s predšolsko vzgojo in srednjim izobraževanjem, ustreznost opredelitve organizacije dodatnega dopolnilnega pouka itd.
10. Preseganje predmetne razdrobljenosti v predmetniku in učnem načrtu, primernost časovnih razmerij med obsegom za pouk posameznih predmetov in za dejavnosti ob pouku v okviru obveznega predmetnika, ustreznost vključevanja oblike tečajnega pouka.
11. Izbira snovi z vidika bistvenih vsebin, ki so podlaga za odkrivanje, razumevanje in uporabo zakonitosti, za razvijanje sposobnosti, dejavnosti in ravnanja učencev.
12. Uresničevanje korelacije med učnimi predmeti oziroma med predmeti in drugimi vzgojnoizobraževalnimi dejavnostmi ter možnostmi za fleksibilno in racionalno organizacijo in prepletenost različnih vrst vzgojnoizobraževalnih dejavnosti v celovit vzgojnoizobraževalni proces.
13. Primernost vsebine in obsega učnih načrtov za posamezne predmete glede na zgodnejši vstop otrok v šolo in na potreben čas za samostojno pridobivanje, utrjevanje, preverjanje ter praktično uporabo znanja.
14. Ustreznost programov za kulturno, naravoslovno in športno dejavnost ter družbeno potrebno delo z vidika združevanja predmetov ter povezovanja šole z okoljem.

15. Opredelevitev interesnih dejavnosti glede na odkrivanje, širjenje in razvijanje interesov in sposobnosti ter poklicno usmerjanje učencev.
16. Ustreznost vrste, vsebine in obsega učnih načrtov za fakultativne predmete glede na interese učencev in staršev, ter interese, potrebe in možnosti šole in okolja, zlasti združenega dela.
17. Ustreznost izbire učenja tujih jezikov v okviru obveznega in razširjenega predmetnika glede na interese učencev in staršev, potrebe in možnosti gospodarskega razvoja, razvoja znanosti in tehnike ter mednarodnega sodelovanja.

PREDSEDNIK STROKOVNEGA
SVETA SR SLOVENIJE ZA
VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

Stane Kranjc l. r.

BELEŽKE:

335735

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJARNICA

DS

I 332 732 1

098116275

COBISS ®